

YKSIKIN ON LIIKAA

Rebekka Zidbeck

Opinnäytetyö
Lokakuu 2013
Hoitotyön koulutusohjelma
Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Hoitotyönkoulutusohjelma
Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto

REBEKKA ZIDBECK

Yksikin on liikaa

Opinnäytetyö 50 sivua, joista liitteitä 11 sivua
Lokakuu 2013

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitä ihmiskauppa on ja miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja auttaa häntä. Tehtävinä oli selvittää mitä ihmiskauppa on, miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja miten sairaanhoitaja voi auttaa ihmiskaupan uhria. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä sairaanhoitajien tietoutta liittyen ihmiskauppaan ja uhrien auttamiseen osana hoitotyötä.

Teoriassa käsitellään ihmiskauppaa ilmiönä, uhriksi päätymistä, prostituutiota ja ihmiskaupan uhrin elämää. Teoriassa tuodaan esille ihmiskaupan vaikutuksia fyysiseen ja henkiseen terveyteen sekä hyvinvointiin. Ihmiskaupan uhrien auttamiseen liittyen käsitellään sairaanhoitajan roolia uhrin tunnistamisessa ja ohjaamisessa. Opinnäytetyössä tuodaan esille myös Suomessa toimiva ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ja selvitetään miten uhrit voivat päästä siihen.

Opinnäytetyö toteutettiin toimintaan painottuvana opinnäytetyönä. Opinnäytetyön teoriaosuus suunniteltiin yhdessä työelämän eli Tampereen Ammattikorkeakoulun kanssa. Teorian pohjalta pidettiin luento sairaanhoitajaopiskelijoille.

Aihetta olisi mielestäni tarpeen tutkia lisää ja tehdä laajempia toiminnallisia tilaisuuksia, joissa tietoutta ihmiskaupasta levitetäisiin yhä enemmän. Jatkossa oppaiden tai kirjallisten ohjeiden tekeminen voisi tukea ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja ohjaamista hoitotyössä.

Asiasanat: sairaanhoitaja, ihmiskauppa, prostituutio, tunnistaminen, naiset

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in Nursing and Health Care
Options of Nursing

REBEKKA ZIDBECK

Even one is too many

Bachelor's thesis 50 pages, appendices 11 pages
October 2013

The aim of this study was to find out what human trafficking is and how nurses can identify and help victims of human trafficking in health care settings. The task was to find out what human trafficking is, how nurses can identify victims of trafficking and how nurses can help them. The purpose of this thesis was to increase the knowledge related to human trafficking, so that nurses could help victims as a part of their treatment.

In the theoretical part of this thesis human trafficking is discussed as a phenomenon, how people become part human trafficking, what prostitution is and how it is like to live as a victim of human trafficking. In theory I highlight the physical and mental effects of trafficking and how it violates the wellbeing of people. In this thesis I also deal with the role which nurses can play in terms of rescuing and counseling victims. I also introduce the helping system which Finland has created for victims of human trafficking.

This study was functional in nature and carried out in cooperation with partner Tampere University of Applied. Along with the study a lecture for nursing students was planned and given.

In the future there should be more studies made about human trafficking in health care settings, so that more people would hear and learn about this subject.

Key words: nursing, human trafficking, prostitution, identify, woman

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET.....	7
3	TEOREETTINEN LÄHTÖKOHTA.....	8
3.1	Opinnäytetyön käsitteet	8
3.2	Mitä ihmiskauppa on?.....	10
3.2.1	Ihmiskauppa, nykyajan orjuutta	10
3.2.2	Mistä ihmiskauppa johtuu?	11
3.2.3	Tarinan alku	13
3.2.4	Pretty Woman.....	15
3.2.5	Tarinan loppu	17
3.3	Miten tunnistaa ihmiskaupan uhri?.....	19
3.3.1	Ihmiskaupan terveydelliset riskit	19
3.3.2	Henkinen haavoittuminen	21
3.4	Miten auttaa ihmiskaupan uhria?.....	22
3.4.1	Ihmiskaupan uhrit Suomessa	22
3.4.2	Ihmiskaupan uhrit hoitotyön haasteena.....	24
3.4.3	Sairaanhoitaja ihmiskaupan uhrin auttajana.....	25
4	METODISET LÄHTÖKOHDAT	29
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	29
4.2	Opinnäytetyön toteuttaminen vaiheittain.....	29
4.3	Luento tuotoksena.....	31
4.3.1	Luennon tavoite, sisältö ja rakenne.....	31
4.3.2	Luennon toteutus	32
5	POHDINTA.....	34
5.1	Eettisyys ja luotettavuus	34
5.2	Kehittämisehdotukset ja pohdinta.....	35
	LÄHTEET.....	37
	LIITTEET	40
	Liite 1. Luennon diasarja.....	40

1 JOHDANTO

Usein autot hidastivat vauhtia ja ihmiset huusivat: ”Sinä olet huora. Tuo ei ole mitään työtä sinunlaisellesi työlle.” Silti he eivät koskaan pysähtyneet kysymään, voisivatko he auttaa minua. – Italiaan myyty moldovalainen teinityttö Stefa. (Malarek 2005, 107.)

Tämä opinnäytetyö käsittelee menetettyjä ja kadotettuja tyttöjä, joita kuljetetaan kansainvälisten rajojen yli vuosittain jopa 800 000. Kaiken aikaa ympäri maailmaa nähdään tyttöjen ja naisten katoavan ja päätyvän ihmiskaupan uhreiksi. Näitä tuhansia naisia ja tyttöjä ei ole menetetty sotien tai luonnonkatastrofin vuoksi, vaan heidän elämänsä katoavat jatkuvasti lisääntyvän raha-, hekuma- ja seksikaupan ansiosta. Ihmiskauppa olisi mahdollista estää, sillä se on ihmisten itsensä aiheuttama tragedia. Kaikesta huolimatta maailma tyytyy vain kääntämään kasvonsa muualle ja olemaan kuulematta näiden naisten itkuja. (Malarek 2005, 21.)

Suomi muiden johtavien hyvinvointivaltioiden rinnalla on arviolta kymmenien ja jopa satojen ihmiskaupan uhrien kauttakulku- ja kohdemaana. Suomessa työskentelevät ihmiskaupan uhrit voivat olla naisia, lapsia tai miehiä. Suomessa ihmiskauppaa ilmenee ainakin prostituutio- ja paritustoiminnassa. Yleisimmin naisia kuljetetaan Suomeen seksityöläisiksi Venäjältä, Virosta, Latviasta, Liettuasta, Bulgariasta, Kaukasuksesta, Aasiasta ja Karibialta. Myös Suomen kansalaiset voivat päätyä ihmiskaupan uhreiksi. (Trafficking in Persons Report 2012, 156.)

Sairaanhoitajina meille kuuluu osaltamme vastuu ihmiskunnan terveydellisten ja sosiaalisten elinolojen kehittämistä maailmanlaajuisesti, sekä paikallisesti. Onpa myös sanottu sairaanhoitajien suojelevan ihmiselämää ja edistävän potilaan yksilöllistä hyvää oloa. Tietoisuuden lisääminen on avainasemassa siihen, että sairaanhoitajat voivat tunnistaa ja auttaa ihmiskaupanuhreja. (Sairaanhoitajaliitto 2010.)

Opinnäytetyö tehdään Tampereen ammattikorkeakoululle. Aihe ihmiskauppa ja ihmiskaupanuhrit nousivat omasta kiinnostuksestani ja halusta tutkia sitä ilmiönä ja hoitotyönhaasteena. Ilmiönä ihmiskauppa on hyvin laaja ja käsittää suuren määrän erilaisia muotoja. Siksi opinnäytetyössäni käsiteltävä alue on rajattu prostituutioon ja muihin seksuaalisen hyväksikäytön muotoihin. Työni tavoitteena on lisätä sairaanhoitajien tie-

toutta liittyen ihmiskauppaan ja sen uhreihin, jotta he työssään voivat saada edes sitä yhtäkin autettua.

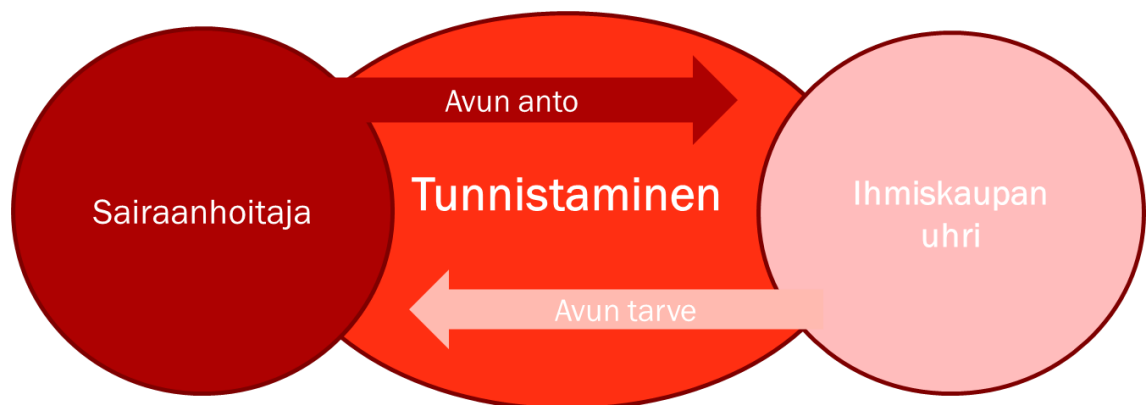
2 TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää mitä ihmiskauppa on ja miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja auttaa häntä.

Opinnäytetyön tehtävät:

1. Mitä on ihmiskauppa?
2. Miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin?
3. Miten sairaanhoitaja voi auttaa ihmiskaupan uhria?

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä sairaanhoitajien tietoutta liittyen ihmiskauppaan ja ihmiskaupan uhrien auttamiseen osana hoitotyötä.

KUVIO 1. Teoreettinen viitekehys

3 TEOREETTINEN LÄHTÖKOHTA

Opinnäytetyön aiheena on ihmiskauppa, sen uhrin, uhrien tunnistaminen ja auttaminen sairaanhoitajan toimesta (kuvio 1). Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat ihmiskauppa, ihmiskaupan uhrin, prostituutioon pakottaminen, ihmiskaupan uhrin tunnistaminen ja sairaanhoitajan vastuu ja hoitotyön eettiset periaatteet. Valitsemani keskeiset käsitteet auttavat rajaamaan laajaa aihetta sekä tuomaan esille sairaanhoitajille tärkeitä ja käytännöllisiä asioita, joita he voivat työssään hyödyntää.

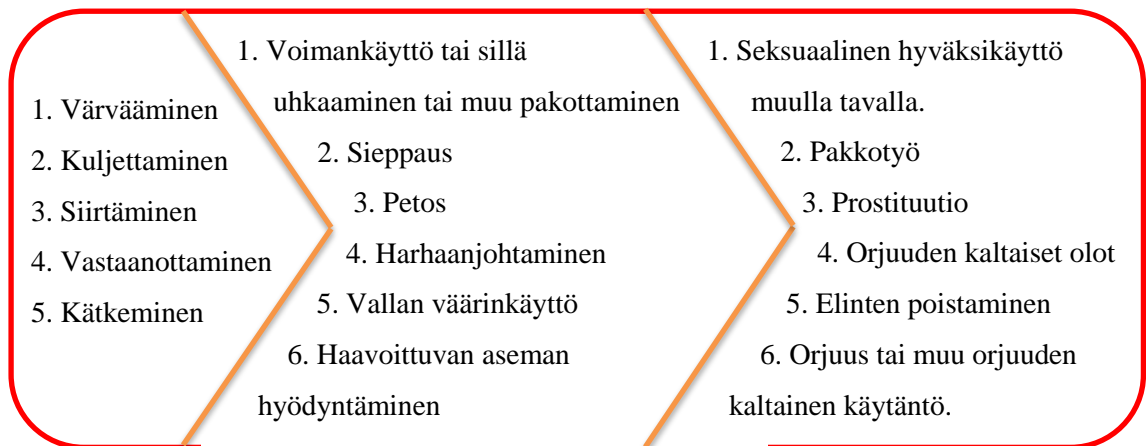
Lähtökohtaisesti ihmiskauppa tutkittavana ilmiönä on hyvin haastava, vaativa ja Suomen hoitotyön mittakaavassa uusi. Siksi toivon, että opinnäytetyön kautta sairaanhoitajat kuulisivat, ehkä jotkut jopa ensimmäisen kerran, että orjuus ei ole kadonnut. Se koskettaa jokaista maailman kolkkaa ja saa entistä surullisempia muotoja myös Suomessa. Sairaanhoitajilla on mahdollisuus niin kotimaassa kuin ulkomaillakin työskennellessään kohdata ihmiskaupan uhrin ja siksi pidän hyvin tärkeänä sitä, että asia pidetään esillä, siitä puhutaan ja sitä ilmiönä tutkitaan.

3.1 Opinnäytetyön käsitteet

Ihmiskauppa määritellään YK:n vuonna 2000 hyväksytyssä ihmiskauppaliisäpöytäkirjassa seuraavalla tavalla:

Ihmiskauppa tarkoittaa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä, uhkaamisella, pakottamisella, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Ihmiskauppa on toisen hyväksikäyttö prostituutio tarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö tai orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen. (Chalke & Cherie 2011, 12- 13.)

Ihmiskaupan toimintaa, keinoja ja tarkoitusta kuvaa alla oleva kuvio (kuvio 2). (Roth 2011.)

Kuvio 2. Ihmiskaupan kansainvälinen määritelmä. Toiminta, keinot ja tarkoitus. (Roth 2011.)

Ihmiskaupan uhri voi olla mies tai nainen, lapsi tai aikuinen, minkä maalainen tai minkä tahansa kansalaisuuden omaava henkilö, joka hyväksikäyttö tarkoituksessa kuljetetaan johonkin kohteeseen, jossa hänet pakotetaan prostituutioon, pakolliseen työhön tai muuhun orjuuteen. (Chalke & Cherie 2011, 12- 13.)

Prostituutioon pakottaminen on yksi seksuaalisen väkivallan muoto, joka on määritelty kaikeksi sellaiseksi toiminnaksi, jolla rajoitetaan tai loukataan henkilön omaa fyysistä ja psyykkistä itsemääräämisoikeutta. Muita seksuaalisen väkivallan muotoja ovat muun muassa seksuaalinen hyväksikäyttö, raiskaus, seksuaalinen häirintä ja ahdistelu, sukupuolielinten silpominen ja seksiteollisuuden ihmiskauppa. (Kjällman (toim.) 2011, 63.)

Ihmiskaupan uhrin tunnistamisen kautta, uhrien on mahdollista saada suojelua ja lainmukaiset oikeudet. Tunnistamattomat uhrin eivät myöskään pääse heille Suomessa perustettuun ja järjestettyyn auttamisjärjestelmään, josta heidän on mahdollista saada asian mukaista tukea ja apua. Pahimmassa tapauksessa ihmiskaupan uhrien tunnistamattomuus voi johtaa siihen, että uhri tuomitaan esimerkiksi laittomasta maahantulosta, jolloin uhri saatetaan poistaa maasta, ennen kuin hän on saanut apua, tai hyväksikäyttö saattaa tunnistamattomuudesta johtuen jatkua. (Olen olemassa. Ihmiskauppa.fi 2009.)

Sairaanhoitajan vastuu ja hoitotyön eettiset periaatteet. Toteuttaakseen eettisesti hyväksytyä hoitotyötä ja pystyäkseen hoitamaan ja näkemään ihmiskaupan uhrin, heidän tarvitsemallaan tavalla, hoitotyöntekijän on tunnettava vastuunsa ja eettiset periaatteet. Hoitotyön vastuut jaetaan kahteen osaan, ihmisvastuu ja tehtävävastuu. Vastuu ihmisestä merkitsee ainutlaatuisen ihmisen kunnioittamista, tietoa arvoista ja etiikasta sekä yksilöllisyydestä. Vastuu tehtävästä merkitsee sitä, että hoitajalla on koulutuksensa perusteella oikeus ja kokemuksensa perusteella mahdollisuus olla avuksi asiakkaalleen sekä pitää yllä tarvittavaa tietotasoa uusien ilmiöiden ilmaantuessa. Hoitotyötä ohjaavat periaatteet antavat pohjan, jolla sairaanhoitajan tulee seistä kohdatessaan työssään haasteita, kuten ihmiskaupan uhrin tunnistaminen ja avunanto. Hoitotyön periaatteita ovat ihmisarvon kunnioittaminen, hyvän tekeminen ja pahan välttäminen, oikeudenmukaisuus ja perusteltavuus. Sairaanhoitajalla on näiden periaatteiden nojalla vastuu hoidettavan suojelusta, huolenpidosta, oikeuksien puolustamisesta sekä asioiden ajamisesta hänen parhaakseen. (Leino- Kilpi & Välimäki 2003, 23- 25.)

3.2 Mitä ihmiskauppa on?

3.2.1 Ihmiskauppa, nykyajan orjuutta

Orjuuden sanotaan olevan virallisesti kiellettyä kaikkialla maailmassa, kuitenkin suljettujen ovien, kylmentyneiden sydänten ja pois käännettyjen katseiden takana on yli 27 miljoonaa ihmiskaupan uhria. Näistä 4,5 miljoonaa toimii seksiorjina. Joka vuosi tämä luku kasvaa neljällä miljoonalla uudella uhrilla, joista pääosa on naisia ja lapsia. Joka minuutti kaksi lasta myydään ihmiskauppaan. Joka vuosi kansainvälisten rajojen yli kuljetetaan jopa 800 000 ihmistä. Ihmiskauppa on toiseksi menestyvin rikollinen teollisuudenala yhdessä asekaupan kanssa, ensimmäisellä sijalla on huumekauppa. Vuosittain ihmiskauppa tuottaa 32 miljardia dollaria ja bisneksen tuotettavuus kasvaa räjähdysmäisesti. Keskimäärin orjan voi ostaa 90 dollarilla, kun vuonna 1850 orja maksoi 40,000 dollaria omistajalleen. Vapautensa menettäneistä ihmiskaupan uhreista suurin osa on 18- 24-vuotiaita, nuorimmat vasta alle neljän vuoden ikäisiä lapsia. Heitä pidetään vanhana fyysisen, psyykkisen ja henkisen väkivallan avulla. Orjuutta on siis aina ollut, muttei koskaan näin paljon kuin juuri nyt vuonna 2013. (Enditmovement 2013.)

Yksikään maanosa tai valtio ei ole suojassa ihmiskaupalta, vaan naisia ja lapsia kuljetaan ympäri maailmaa. Uhrin reunustavat katuja punaistenlyhtyjien alueilla suurkaupungeissa, kuten Amsterdamissa ja Pariisissa. Heitä pidetään seksiorjina Yhdysvalloista Etelä-Koreaan saakka ja kaikkialla sen välillä. Heitä on tarjolla tyhjissä asunnoissa, bordelleissa, strippiklubeilla, hieromalaitoksissa ja tirkistysesityksissä. Keskimäärin nämä naiset pakotetaan palvelemaan 10- 40 miestä yössä. Heidän ansaitsemansa tulot menevät pääasiassa heidän omistajilleen, jotka hakkaavat, uhkaavat, raiskaavat, kiduttavat, vammauttavat tai jopa tappavat uhrin, jos hän ei tottele tai vastustaa omistajaansa. Asiaa tutkineen Victor Malarekin (2005) mukaan omistajien ja asiakkaiden silmissä nämä naiset ovat pelkkä vartalo, jonka voi vaihtaa toiseen ja joka tulee käyttää tehokkaasti ennen kuin se muuttuu käyttökelvottomaksi. Loppuun kulutettu nainen tai lapsi poistetaan käytöstä, korvataan uusilla kasvoilla. (Malarek 2005, 16- 21.)

3.2.2 Mistä ihmiskauppa johtuu?

Orjuuden ja ihmiskaupan käsittämätön julmuus ja raakuus, sekä määrä 27 miljoonaa uhria, saa jokaisen miettimään miksi. Miksi tällaista tapahtuu? Mistä ihmiskauppa johtuu? Vaikka jokaisessa valtiossa ympäri maailmaa ihmiskauppa on laissa kielletty, miten sen rattaat silti pyörivät? Vai onko käynyt niin, että orjuuden lakkauttamisen ja kieltämisen ansiosta tämän sukupolven silmät ovat sokaistuneet siltä todellisuudelta, että se yhä jatkuu. (Bales 2013, 8.)

Ensimmäinen syy ihmiskaupan laajuudelle on köyhyys. Köyhyys koskettaa yli miljardia ihmistä, joista suurin osa asuu Afrikan ja Etelä-Aasian maissa. He elävät päivässä noin yhdellä dollarilla eli niin sanotulla kädestä suuhun periaatteella. Köyhyys tarkoittaa sitä, että on aina nälkä ja, että elämän perustarpeet kuten puhdas vesi, suojaa antava koti ja vaatteet ovat ulottumattomissa, puhumattakaan koulutuksesta tai terveydenhuollosta. Köyhyydessä epätoivo hallitsee ja perheet joutuvat tekemään mitä tahansa pysyäkseen hengissä. Jokainen päivä on eloonjäämistäistelu. Näiden köyhimmistä köyhien perheiden lapset päätyvät säännöllisesti ihmiskaupan uhreiksi. Suurin osa näistä ihmisistä asuu rikollisjengien johtamissa slummeissa suurkaupunkien laitamilla tai maaseudulla. Kansalaisoikeuksia heillä ei ole, eivätkä he voi ostaa itseään vapaiksi. Ei poliisi eikä laki ole

heitä suojaamassa. 193 valtiossa voidaan kertoa näkyvän selvä yhteys orjuuden ja köyhyyden välillä. (Bales 2013, 23- 26.)

Voidaan sanoa, että ihmiskauppaa ei olisi ilman korruptiota, eikä varsinkaan ilman poliisien korruptoituneisuutta. Monissa maissa ei tarvitse kuin maksaa ja poliisi kääntää kasvonsa ihmiskaupalta ja pahoinpitelyiltä, joskus jopa poliisit itse tarjoavat väkivalta palveluja maksua vastaan. Poliisien ryhtymistä avunantajasta petturiksi, ei ole vaikea käsittää, sillä he myös itse kärsivät alhaisesta elintasosta muutamien kymmenien eurojen kuukausipalkallaan, niinpä 100 euron lisäpalkkio olisi heillekin kuin pakotie köyhyydestä. Mitä enemmän on korruptiota, sitä enemmän on orjuutta. Usein poliiseilta lahjukset siirtyvät valtion virkamiehille. Ihmisten salakuljetus ja ihmiskauppa vaativat suuren summan, mutta myös voitot ovat suuria. Epärehellisten poliisien ja virkamiesten yhteys maailmanlaajuiseen ihmiskauppaan on väistämätöntä. (Bales 2013, 26- 27.)

Naiskauppaa kiihdyttää ja pitää yllä köyhyydestä ja epätoivosta nouseva tarve löytää parempi elämä. Ihmiskaupan kohdemaissa kysyntää pitää yllä kyltymätön tarve täyttää seksuaaliset fantasiat, joita usein värittää julma alistaminen, väkivalta ja pedofilia. Kysyntään vastaa ihmiskauppaa pyörittävät järjestäytyneet monikansalliset rikollisverkot, kuten Venäjän ROC yhdessä Italian mafian ja Kolumbialaisen huumekartellin kanssa. Nämä verkostot johtavat toimintaa ja yltävät joka puolella aina tyttöjen kidnappauksista, huijauksista, murhista, lahjontaan ja matkustusdokumenttien väärennöksiin, murtamiskeskukseen, kansainvälisten rajojenylityksiin, mainontaan, markkinointiin, paritukseen ja myyntiin. Kaiken toiminnan päämäärä on voitto. Onpa vielä sanottu jokaisen EU maan raportoineen maassaan toimivasta järjestäytyneistä rikollisryhmistä. Kuitenkaan aina ei ihmiskaupan takana ole järjestäytynyttä rikollisuutta, vaan yksityiset henkilöt kuten uhrin sukulaiset, naapurit tai jopa ystävät. Kyseessä saattaa olla myös yhteiskunnallisesti luottamusta herättävä henkilö kuten opettaja, psykologi tai poliisi. (Malarek 2005, 55- 58.)

Benjamin Nolot (2011, 1) Exodus Cry järjestön perustaja ja johtaja, joka on myös luonut kuvausryhmänsä kanssa hyvin ajankohtaisen ja kattavan dokumentin ihmiskaupasta nimeltä Nefarious: Merchant of Souls. Dokumentti vastaa kysymykseen miksi seksikauppaa tapahtuu. Nolotin (2011) mukaan miettiessämme ihmiskauppaa, ajatteleminen olevan täysin riippumattomia meistä, kuitenkin tarkastelu on aloitettava aivan läheltä, omasta kulttuuristamme. Länsimaissa voidaan nähdä suora yhteys ihmiskaupan ja

pornon välillä. Sillä kulttuurissamme kasvaneet henkilöt ostavat naisia ja lapsia 32 miljardin dollarin edestä vuodessa ja ovat valmiita lentämään jopa maailman toiselta puolelta köyhään kylään Kamputseaan ostaakseen pienen lapsen. Ne samat henkilöt tukevat vuosittain pornoteollisuutta yli 100 miljardilla dollarilla vuodessa. Kaikista miehistä, joita dokumentin kuvausryhmä haastatteli neljän vuoden aikana, ainoastaan yksi heistä ei ollut katsonut pornoa. (Nolot 2011, 1.)

Kulttuurissamme vallitseva hyperseksuaalisuus on herättänyt ennennäkemättömän kysynnän salaiselle seksille kuvaruudun välityksellä. Benjamin Nolotin (2011, 1) mukaan miehet, jotka ostavat seksiä katsellakseen sitä, eivät ole kaukana siitä tilanteesta, että menevät ostamaan konkreettisesti tytön itselleen, hetkellistä nautintoa varten. Keskimääräisesti useimmilla pojilla ensikosketus pornoon tapahtuu ennen 11 ikävuotta. Aina ensimmäisestä kerrasta ja kuvasta lähtien nämä kuvat muokkaavat poikien ajatusta naisista, seksistä ja ihmissuhteista. Pornon katselun kautta naisista tulee objekteja, kokonaan ilman ihmisyyttä, kohde jonka voi kukistaa ja jota ei tarvitse rakastaa ja kunnioittaa. Kun monet miehistä alkavat katsoa pornoa, he eivät ymmärrä tekojensa seurauksia ja sitä, että ruudun toisella puolella olevan aidon ihmisen, uhrin tai pienen tytöt samainen elokuvakohtaus loppuu veren tahraamaan pyjamaan. Huolestuttavaa on se, että kysyntä erityisesti lapsipornoon ja väkivalta sävyiseen pornoon kasvaa. (Nolot 2011. 1.)

3.2.3 Tarinan alku

”Elämäni ei enää kuulu minulle.” -Lida, romanialainen orpo.

(Malarek 2005, 22.)

27 miljoonaa ihmiskaupan uhria, juuri tällä hetkellä, joka puolella maailmaa, kaiken aikaa, lakkaamatta. Ihmiskauppa tuntuu ja kuulostaa kaukaiselta niin kauan, kun puhutaan luvuista tai numeroista. Siksi meidän täytyykin pilkkoa nuo luvut tarkoittamaan yhtä ihmistä, yhtä naista tai lasta, yhtä tarinaa. Yhtä samanlaista ihmistä, kuin sinä ja minä. (A21 campaign 2012.)

Ihmiskauppaan joutuneiden naisten ja tyttöjen tarinoita on miljoonia, mutta monissa niissä on samankaltainen juoni. 19-vuotiaan Marikan päätyminen ihmiskauppaan ja

prostituutioon on hyvin tyypillinen, alkaen hänelle tarjoutuneesta työstä toimia tarjoilijana Tel Avivissa Israelissa. Aluksi Marika niin kuin monet tytöt, on varuillaan, sillä hän on kuullut tarinoita nuorista naisista, joita houkutellessaan upeilta kuulostaviin työpaikkoihin. Kuitenkin perille päästyään tytöt pakotetaan toimimaan prostituoituina. Marikalla ei kuitenkaan ollut vaihtoehtoja, sillä hänen äitinsä on sairas, isä alkoholisoitunut ja työtön. Marikan kaksi nuorempaa sisartaan riutuvat köyhyyden armoilla. Elämänsä olosuhteiden tähden Marikasta ja monista muista tulee helppo saalis maailman vaarallisimmassa bisneksessä. (Malarek 2005, 10- 15.)

Marikan matkatessa päämääräänsä, todellisuus tulee hetki hetkeltä enemmän ilmi. Työnvälitystoimistolta saamiensa dokumenttien ansiosta, passintarkastus sujuu moitteettomasti. Odotusaulassa Marikaan tartutaan tiukasti käsivarresta ja hänet talutetaan autoon, jossa kaksi muuta nuorta naista istuu pelokkaana. Heillä kaikilla on sama kohtalo. Heidän passinsa ja vähäiset rahat viedään ja heidät kuljetetaan kylään, jossa heidät luovutetaan ensimmäisille ostajille. Pienikin valitus tai sana ja Marikaa isketään suoraan kasvoihin. Uhrit kulkevat yleensä vaarallisia reittejä epäinhimillisissä oloissa ilman vettä ja ruokaa, niin myös Marika ja ne kaksi muuta nuorta naista kävelevät yli kaksi vuorokautta jalan Israelin rajalle asti. (Malarek 2005, 10- 15.)

Perille saavuttuaan tytöt komennetaan riisuutumaan, heitä katsellaan, jotkut raiskataan ja he vaihtavat jälleen omistajansa. Heistä tulee ihmiskaupanuhreja, prostituoituja. Uuteen työpaikkaansa päästyään Marikan työnantaja ilmoittaa hänen olevan velkaa 10 000 dollaria. Ja niin kauan Marika on omistajansa vallassa, kunnes hän on maksanut kaiken takaisin. Usein velan annon yhteydessä tyttöjä uhkaillaan, kertomalla, että jos ei noudateta ohjeita ja tottele, tulee joko kärsimään rangaistuksen itse tai jotain tapahtuu tytön perheelle. Uhkia konkretisoidaan pahoinpitelemällä toista tyttöä uuden tulokkaan, kuten Marikan nähden. Näin ihmiskaupaan joutuneille ei jää vaihtoehtoja. Marika aloittaa työnsä heti, palvelemalla kahdeksaa miestä. Vaikka Marika käy suihkussa, hän ei pysty pesemään likaa itsestään. (Malarek 2005, 10- 15, 41- 53.)

Vapauduttuaan Marika ei osannut edes sanoa kuinka monen miehen kanssa hänet pakotettiin seksiin niiden neljän kuukauden aikana jona häntä pidettiin vangittuna yhdessä huoneessa. Ihmiskaupaan joutuneet tytöt, kuten Marika työskentelevät vaikka olisi kuukautiset tai sairas. Pako on usein mahdoton. Kukaan asiakkaista ei auttanut häntä. Kukaan ei edes kysynyt Marikan oikeaa nimeä. (Malarek 2005, 10- 15.)

Monien ihmiskauppaan joutuneiden tyttöjen tarina on hyvin samanlainen kuin Marikan, alkaen köyhyyden epätoivosta ja hyvin markkinoidusta työtarjouksesta. Yksi kammottavimmista keinoista on suorainen kidnappaus tai ryöstö, jossa tyttö yksinkertaisesti viedään. Joskus uusien tyttöjen saamiseksi käytetään jo prostituoituja naisia. Tätä ilmiötä kutsutaan myös toiseksi aalloksi. Näiden naisten sutenöörit antavat heille mahdollisuuden palata kotiin, jos he lupaavat etsiä tilalleen tietyn määrän uhreja. Nämä naiset saapuvat paikalle kalliissa autoissa, hienot korut ja vaatteet yllään ja näin saavat lapselliset ja köyhyyden armoilla elävät tytöt lankeamaan ansaan. Toinen ansa ovat välittäjät, jotka ovat erikoistuneet ”postitilausmorsiemiin”. Tämän ansan kautta naisille luodaan kuvitelma kukoistavasta romanssista ja paremmasta elämästä rikkaissa länsimaissa. Naisten uskaltauduttua lähtemään maastaan tapaamaan tulevaa puolisoaan, heidät toimitetaan sutenöörien käsiin tai heidän uudet miehensä pakottavat heidät prostituutioon ja seksikauppaan. Joidenkin kohdalla taas uudet ”poikaystävät” houkuttelevat nuoret neidit rajojen yli uuteen, tuntemattomaan kaupunkiin ja saavuttuaan perille tytöt myydään.

Ihmiskaupalta eivät säästy myöskään ne kaikkein heikoimmassa asemassa olevat eli orvot lapset, joita pelkästään Venäjällä on miljoonia. Suurimmassa vaarassa ovat tavallisesti 16- 17-vuotiaat, joiden täytyy lähteä orpokodista lopetettuaan koulunsa. Useimilla heistä ei ole minkäänlaisia edellytyksiä huolehtia itsestään ja näin ollen heistä muodostuu helppoja uhreja ihmiskauppiaille. Eikä asiaa yhtään helpota se, että joissain tapauksissa orpokodin johtajat ovat suoranaisesti myyneet lapsia esim. lapsipornografiin tai välittäneet tietoja orpokodista lähtevistä lapsista ihmiskauppiaille. (Malarek 2005, 22- 30.)

3.2.4 Pretty Woman

Sana prostituutio tuo monien mieleen kuvan naisista, jotka ovat lähteneet tälle alalle omasta halustaan, omasta vapaasta tahdostaan. ”Mikään ei kuitenkaan voisi olla kauempana totuudesta”, kertoo asiaa tutkinut Victor Malarek (2005) ja hän jatkaa sanoen; ”Edes näillä halukkailla naisilla ei ole aavistustakaan siitä mikä heitä odottaa”. Totta on kuitenkin se, että osa naisista on työtarjouksen vastaan ottaessaan tiennyt, että joutuisi työskentelemään jossain muodossa seksiteollisuudessa, oli sitten kyse strippiklubeista tai seuralaispalveluista. Naisille uskotellaan, että he tulevat toimimaan tietynlaisissa

olosuhteissa. Heille saatetaan kertoa palkan olevan 5000 dollaria kuukaudessa ja, että he palvelevat vain muutamaa asiakasta päivässä. Heille kerrotaan, että heidän ei milloinkaan tarvitse lähteä sellaisen miehen matkaan, josta he eivät pidä. (Malarek 2005, 30-31.)

Malarekin (2005) mukaan monet naiset lähtevät matkaan mielessään elokuva *Pretty Woman*, jossa näyttelijä Julia Roberts elää tehden ”helppoa rahaa” eli seuralaispalveluja ja joka löytää matkallaan unelmiensa miehen. Nämä haaveet kuitenkin murskautuvat naisten päästyä määränpäähensä. Heistä tulee pahimman mahdollisen seksuaalisen riiston uhreja, joka tarkoittaa vankeutta, väärinkäyttöä ja kymmenien miesten palvelua vuorokaudessa. Huolimatta siitä miten ”halukkaita” nämä naiset olivat olleet tai millä tavalla heidät huijattiin mukaan, heistä tulee vain orjia. (Malarek 2005, 32.)

Yksi tämänkaltaisista naisista on Annie Lobert (2012), joka selvisi tehtyään 16 vuotta korkealuokkaista seuralaispalvelua Las Vegasissa, Havaijilla ja Minneapolisissa. Hänen asiakaskuntaansa kuului palkittuja näyttelijöitä, kuuluisia artisteja, rocktähtiä, kansainvälisiä ja paikallisia poliitikkoja, sekä ammattilaisurheilijoita. Ajan myötä monet huonot ihmissuhteet ja kokemukset heikensivät hänen itsetuntoaan ja saivat hänet etsimään rakkautta, missä ikinä sitä olisi ollut tarjolla. Hän harrasti irtosuhteita ja niiden ohi kiihtävien hetkien ajan hän tunsu olevansa haluttu ja tärkeä. Ollessaan vielä teinityttö Annie myi ensimmäisen kerran vartalonsa rahasta ollessaan Havaijilla lomalla ystävänsä kanssa. Tämä oli hänen ensikosketuksensa prostituutioon. (Hookers for Jesus 2012.)

Noiden vuosien aikana Annien elämää täyttivät prostituutio kadulla ja seuralaispalvelut, strippaus, alastonkuvaukset, huumeet, seksiriippuvuus, viiltely, abortit ja keskenmenot, pornografia, uhkapelit, ryypääminen, tupakointi, anorexia, bulimia ja vankilatuomiot. Kuitenkin kaiken tämän vastakohta, jota hän myös koki, kuten glamour, rikkaudet, valta, miehet ja toive siitä, että joku pelastaisi hänet, veivät Annien mukanaan, hänen yrittäessään täyttää tyhjyyttä sisällään. Lobert (2012) kertoo, kuinka hän monet yöt nukkui ”yksin” mies vierellään ja hän sanoo, että mitä ikinä kerrotaan tästä ammatista, niin se todellisuudessa repii sinut kappaleiksi, kunnes sinulla ei ole yhtään mitään jäljellä ja menetät vielä sielusikin. (Hookers for Jesus 2012.)

Vuosien aikana jolloin Annieta myytiin, hänen elämänsä oli painajaista. Annieta hakattiin, raiskattiin, kidnapattiin, kuristettiin, yritettiin tukehduttaa, aseita laitettiin hänen suuhunsa, hiuksia leikattiin, hänet sidottiin, luita murrettiin, hänen päälleen syljettiin, häntä potkittiin, tönittiin ja seurattiin. Kaiken tämän aikana hän oli vanki, jolla ei ollut

mahdollisuutta vapautua. Lobert (2012) kertoo kuinka noiden vuosien aikana hän menetti lukuisia ystäviä, joista osa kuoli asiakkaiden käsittelyssä tai työn aiheuttamiin vahinkoihin. Niinpä Annie eräänä iltana päätti luovuttaa, koska hän oli alkanut vihaamaan kaikkea sitä miksi oli tullut. Hän otti yliannostuksen. Sydän hänen rinnassaan alkoi lyödä kovaa ja kipeästi. Täysi pimeys valtasi hänet. Ambulanssin sireenien kuuluessa hänen korviinsa, Annie tajusi, ettei hän voisi kuolla näin. Lobert (2012) muistelee kuis-kanneensa ilmoihin sanat; ”Jeesus, olen pahoillani. Anna minulle anteeksi.” Se prostituoitu tyttö kuoli sinä yönä, mutta Annie elää. Hän on perustanut järjestön nimeltä Hookers for Jesus ja hän auttaa ja pelastaa muita samanlaisessa tilanteessa olevia tyttöjä Las Vegasin pimeillä kaduilla. (Hookers for Jesus 2012.)

3.2.5 Tarinan loppu

”On onnen aika, ja sitten se päättyy
 On rakkautta, mutta vain vähän aikaa ja vain kasvojen edessä
 Miehet kehuvat meitä kauniiksi, mutta eivät ole rehellisiä
 Me kerskumme kauneudella, mutta käytämme meikkiä
 Kukaan ei tiedä mutta olemme kuin kukasta putoavat terälehdet
 Ainoa kauneus jota meissä on, on henkistä
 Elämä on vain elämää, sillä ei ole mitään tarkoitusta.”
 – Erään bordellin seinältä löydetty ihmiskaupatun tytön runo
 (Chalke & Cherie 2011, 66- 67.)

Jokaisella ihmisellä on tarina, on alku ja on loppu. Ihmiskauppaan joutuneiden tyttöjen ja lasten tarinat, se kammottava painajaismainen elämä vain harvoin päättyy vapautukseen, eheytykseen ja haavojen paranemiseen. Jotkut kuitenkin selviytyvät, eivät koskaan täysin ennallaan mutta elossa. Eräs näistä vapautuneista on nuori rohkea Isoke (2007), joka kirjoittaa vapautumisensa jälkeen niistä monista tytöistä, jotka hänen jälkeensä jäivät kadulle.

Obahi ja Gladys ja Akua ovat yhä siellä, joka ilta he lähtevät töihin tietämättään palaavatko takaisin hengissä. Ibie itkee, koska ties kuinka monta miestä raiskasi hänet ja ties millä, hänen kohtunsa on puhkaistu, hänellä on kuumetta ja hän on huonossa kunnossa, mutta hän pelkää kuollakseen

mennä sairaalaan, koska hänellä ei ole papereita. Bless, joka tuli viikko sitten. Hän on kaunis, yhä neitsyt, ja nyt oma sisko yrittää myydä hänet kahdellakymmenellä tuhannella eurolla jollekin seitsemänkymppiselle maajussille. Ja Efe, joka ei jaksakaan enää. Florence, joka ei halua enää maksaa velkaa. Obulu, joka on huonossa kunnossa. Kami, joka pelkää, että hänen lapsensa otetaan häneltä pois, Otaksho, joka haluaa mennä naimisiin mutta ei tiedä, miten se käy päinsä, koska hänellä ei ole papereita. (Maragnani & Aikpitanyi 2007, 28.)

Tarinoita on tuhansia, eikä monissakaan käy hyvin. Isoke (2007) kertoo kuinka vapautuneet tytöt ovat elossa mutta heidän sisimmässään jokin on kuollut. He ovat nähneet liian monia lyöntejä, häpeää, petturuutta, pelkoa ja monien ystävättärien vuotamista kuiviin. Keskitysleireiltä eloon jääneet ovat kuulemma kokeneet saman kuin nämä naiset. Isoke (2007) kuvaa olevansa yksi pelastunut miljoonien hukkuneiden joukossa, jotka kuolivat silkan sattuman takia, koska yhtenä iltana he olivat kadulla hetkeä aiemmin tai myöhemmin. (Maragnani & Aikpitanyi 2007, 29- 30.)

Toinen ihmiskaupasta vapautunut nuori nainen nimeltä Mende (2005) kuvaa tunteitaan vapautuksen jälkeen näin: ”Vaikka olen päässyt pakenemaan, en vielääkään voi uskoa sen olevan totta. Pelkään yhä, että he tulevat ja sieppaavat minut uudelleen ja vievät takaisin sinne”. (Nazer & Lewis 2005, 317.)

3.3 Miten tunnistaa ihmiskaupan uhri?

3.3.1 Ihmiskaupan terveydelliset riskit

”Heille ei sallita sairauspäiviä.”

- Victor Malarek

(Malarek 2005, 30.)

Ihmiskaupalla on perusteellinen vaikutus naisten ja tyttöjen terveyteen ja hyvinvointiin. Uhrin joutuvat kohtaamaan fyysistä, seksuaalista ja psyykkistä hyväksikäyttöä, johon usein kuuluu pakotettu huumeiden- ja alkoholinkäyttö, sosiaaliset rajoitukset, manipulointi, velkavankeus, oikeudellinen epävarmuus, huonot asuinolosuhteet, hygienia puutte ja marginalisoituminen. Orjuuden aikana naisia saatetaan pitää eristyksissä muista, ilman kunnollista ruokaa, aktiviteetteja tai mitään viihdykkeitä. Ihmiskaupaan joutuminen on ikään kuin joutumista hätätilaan, välittömään hengenvaaraan. (Zimmerman 2003, 3.)

Ihmiskaupan uhrien terveys joutuu uhan alle heti siitä tilanteesta lähtien, kun tyttö päätyy ihmiskauppiiaan käsiin. Sillä jo pelkkä matkanteko ja rajojen ylitys päämäärää kohti on usein vaarallinen ja henkisesti ylikuormittava ja stressaava. Ennen virallisen työn alkamista osa tytöistä joutuu kokemaan pahoinpitelyitä ja seksuaalista riistoa. Monet naisista kokevat niin kutsutun ”alkutrauman”, joka on akuutti ja laukaisee puolustusmekanismit synnyttämällä äärimmäisen ahdistuneisuuden, joka estää myöhemmin tyttöjä muistamasta tapahtunutta. Alkutrauman seuraukset tulevat usein ilmi, kun vapautuneita naisia haastatellaan menneistä tapahtumista ja he eivät tuolloin muista juuri mitään. (Zimmerman 2003, 3.)

Prostituutiolla ja siihen liittyvällä väkivallalla ja psykologisella stressillä, joita naiset kokevat päästyään perille päämääräänsä, on suuri vaikutus heidän terveyteensä ja siihen miten he kokevat itsensä naisina ja ihmisinä. Naiset ovat raportoineet, että aloitettuaan työnsä monia heistä on tahallisesti satutettu. Pahoinpitelyiden seurauksina voidaan nähdä murtuneita luita, ruhjevammoja, tajunnan menetyksiä, kipua, päänsärkyä, korkeaa kuumetta, ruuansulatuskanavan- ja lantionseudun vammoja, liiallista painon laskua,

hammas- ja suuhygienia ongelmia sekä ihottumaa, syyhyä ja täitä. (Zimmerman 2003, 4.)

Suurin osa prostituutioon joutuneista joutuu palvelemaan kymmeniä jopa 50 miestä yhdessä illassa. Näiden seksuaalisten hyväksikäyttöjen aikana he joutuvat taipumaan kaikkiin asiakkaan vaatimukseen suojattomasta seksistä, anaali- ja suuseksiin, sekä joukkoraiskauksiin. Näiden syiden johdosta ihmiskaupan uhrit altistuvat henkeä uhkaaville infektioille kuten tuberkuloosi sekä seksin välityksellä tarttuville taudeille kuten AIDS ja gynekologisille tulehduksille. (Zimmerman 2003, 4; Bales, Trodd & Williamson 2009, 124.)

Etelä-Aasiassa ja Saharan alapuolella olevissa Afrikan maissa hiv-infektioita on maailmassa eniten, samoin myös ihmiskaupan uhrien lukumäärä on suurinta näillä alueilla vuosittain. Aidsin leviäminen prostituution välityksellä on räjähdysmäistä. Monet prostituoidut joutuvat työnsä ohella myös suonensisäisten huumeiden käyttöön, joka levittää myös osaltaan hiv-infektiota. Muita vakavia sairauksia joita prostituutiosta saattaa naisille seurata ovat papilloomavirus, kohdunlimakalvon syöpä, tippuri, klamydia, kuppa ja lantion seudun tulehdustilat. Lohduttomuutta tilanteeseen lisää se, että monet tytöistä ovat kovin nuoria tai tulevat sellaisilta alueilta, että heitä ei ole valistettu tunnistamaan sairauteensa liittyviä oireita ja sitä kautta hankkimaan apua. (Bales, Trodd & Williamson 2009, 124- 130.)

Yksi suurimmista terveyttä ja elämää vahingoittavista tekijöistä ihmiskaupassa on riski tulla raskaaksi ja sen kautta joutua tekemään vaarallinen abortti. Erityisesti tytöt ovat heikossa asemassa, sillä noin 90 % nuorista naisista tulee vähintään vuoden sisällä raskaaksi ilman ehkäisyn käyttöä, heidän harrastaessaan toistuvasti seksiä. Tyttöjen ikäluokassa 15- 19 vuotta, yleisin kuolemaan johtava syy maailmanlaajuisesti on raskautteen liittyvät kuolemantapaukset, joihin syynä ovat infektiot, verenvuodot ja vaaralliset abortit. Turvallisiin abortteihin näillä ihmiskaupanuhreilla vain harvoin on pääsyä, sillä ihmiskauppiat pelkäävät jäävänsä kiinni laittomasta kaupastaan. (Bales, Trodd & Williamson 2009, 124- 130.)

3.3.2 Henkinen haavoittuminen

Fyysisten vahinkojen ohella prostituutioon pakotettujen naisten henkinen olemus haavoittuu, sillä jouduttuaan ihmiskaupan uhriksi naisten psyyke murretaan, jotta he tyytyvät ja taipuvat kaikkeen vastustelematta. Seksuaalinen kaltoin kohtelu rikkoo näiden uhreiksi joutuneiden naisten ja tyttöjen identiteetin ja kokemuksen eheydestä sekä omista yksilöllisistä rajoistaan. Traumaattiset teot ylittävät uhrien kestokyvyn, saaden aikaan traumaattista stressiä, joka taas aktivoi elimistön taistelemaan, pakenemaan tai jähmettymään paikoilleen. Uhrien elämää alkaa leimata hallitsemattomuuden tunne. Psykkisen terveyden ja toimintakyvyn heikentymistä kuvaa se, että uhrit tuntevat itsensä kaiken aikaa väsyneiksi, he itkevät hyvin usein, ovat surullisia ja itsemurhahakuisia. Naiset kokevat itsensä tuhotuiksi ja että he eivät enää ole niitä hyviä ihmisiä mitä he ennen olivat. Trauman kokenut henkilö saattaa kokea myös hermostuneisuutta, univaikeuksia, masennusta ja säpsähdysreaktioita. (Zimmerman 2003, 4; Ryttyläinen & Valkama 2010, 225- 226.)

Ihmiskaupan uhrien kohdalla puhutaan myös posttraumaattisesta stressireaktiosta tai traumaperäisestä stressihäiriöstä. Traumaperäinen stressihäiriö alkaa kehittyä, kun ihmiskauppaan joutunut henkilön kokee, näkee tai joutuu olemaan vastatusten tapahtuman kanssa, johon liittyy esimerkiksi kuolema tai oman tai toisen fyysisen koskemattomuuden vaarantuminen kuten raiskaus. Tilanteen kokeminen aiheuttaa uhrissa voimakasta pelkoa, kauhua ja avuttomuutta. Myös autonominen hermosto saattaa aktivoitua traumaattisen tapahtuman yhteydessä, saaden aikaan sydämen tykytystä, verenpaineen nousua ja hikoilua, lisäten samalla riskiä stressihäiriön kehittymisestä vaikeampaan suuntaan. Traumaperäinen stressireaktio ilmenee usein noin kolmen kuukauden kuluttua tapahtuneesta ja silloin uhri kokee tapahtumat yhä uudelleen ja uudelleen ahdistavien unien, mieli- ja muistikuvien kautta. Henkilö pyrkii yleensä välttelemään tapahtumasta muistuttavia keskusteluja, paikkoja ja toimintoja, jonka kautta uhri alkaa eristää itseään muista. Muita traumaperäisen stressihäiriön oireita ovat ärtyneisyys, keskittymisvaikeudet, pelot, krooniset kiputilat, levottomuus ja neurologiset häiriöt. Oireet vaihtelevat ja saattavat kestää hyvinkin pitkään, jopa vuosia. (Bales, Trodd & Williamson 2009, 140; Huttunen 2013.)

3.4 Miten auttaa ihmiskaupan uhria?

3.4.1 Ihmiskaupan uhrit Suomessa

Monissa maailman valtioissa ihmiskauppa nähdään rikosoikeudellisena kysymyksenä, mutta vielä enemmän se on ihmisoikeuskysymys. Samaan keskusteluun on usein myös nostettu ajatukset tasa-arvosta, sillä suurimmaksi osaksi ihmiskaupassa on kyse naissukupuoleen kohdistuvasta rikollisuudesta. Maailmanlaajuisesti on luotu ihmiskaupan torjumiseksi sopimuksia ja säädöksiä, joiden kaikkien keskeinen lähtökohta on ihmisarvon kunnioittaminen. Yksi ensimmäisistä kansainvälisistä sopimuksista on YK:n vuonna 1949 hyväksymä ihmiskaupan ja toisten prostituutiosta hyötymisen tukahduttamista koskeva yleissopimus. Tämän jälkeen sopimuksia on useaan otteeseen tiukennettu ja laajennettu koskemaan aina vaan monimuotoisempaa ja värikkäämpää ihmiskaupan maailmaa ja rikollisuutta. Eräs tämän vuosituhannen merkittävimpiä ihmiskaupan vastaisia sopimuksellisia toimia on vuonna 2000 valmistunut YK:n kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen sopimus, joka tunnetaan myös nimellä Palermon sopimus. Palermon sopimus on myös yksi niistä tekijöistä, jonka pohjalta Suomessa esiintyvä ihmiskauppa on kriminalisoitu. (Auvinen, Kahari & Kilpeläinen 2010.)

”Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.” – Suomen perustuslaki 7 § (Finlex 1999.)

Suomi on 2000-luvun alusta asti kehittänyt toimiaan ja suunnitelmiaan ihmiskaupan vastaista työtä varten, huomattuaan että ulkomailta Suomeen suuntautunut prostituutio oli sidottu ulkomaiseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja, että toiminnassa oli ihmiskauppaan viittaavia piirteitä. Suomessa lainsäädännön mukaan ihmiskauppa on ollut rangaistava rikos aina vuodesta 2004 saakka. Rikoslaki, ulkomaalaislaki, kotouttamislaki sekä perustuslaki koskettavat säädöksillään ihmiskauppaa ja sen kaltaisia rikoksia Suomessa. Laki määrittelee ihmiskaupan toisen henkilön paritukseksi, johon liittyy seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkotyö tai muu ihmisarvoa loukkaava toiminta sekä elinkauppa, jossa tavoitellaan taloudellista hyötyä. Lainsäädännön tiukentamista ja yhden-

mukaistamista on aloitettu kehittää, sillä oikeusministeriön (2013) selvityksen mukaan nykyinen laki on vaikeaselkoinen eikä se suojaa ihmiskaupan ja parituksen kohteita riittävästi. Uusi linjaus olisi seksinoston totaali kieltäminen, jolloin voitaisiin nykyistä tehokkaammin ja selkeämmin puuttua seksikauppaa ylläpitävään kysyntään, valvontaan sekä asenteisiin. (Vähemmistövaltuutettu 2013; Oikeusministeriö 2013.)

Keskeinen pyrähdys tapahtui vuonna 2008, kun maassamme toimiva vähemmistövaltuutettu nimettiin kansalliseksi ihmiskaupparaportoijaksi, ollen myös samalla edistykseinen askel muihin Euroopan valtioihin nähden. Kansallinen ihmiskaupparaportoija seuraa ihmiskaupan ilmiöitä Suomessa ja myös kansainvälisesti. Ihmiskaupparaportoija seuraa velvoitteiden ja lakien toteutumista ja toimivuutta sekä antaa suosituksia ja neuvoja ihmiskaupan uhrien tavoittamiseen ja heidän oikeuksiensa parantamiseen. Suomessa ihmiskaupasta tietoa kerää myös Keskusrikospoliisin ihmiskauppanhanke eli IHKA. (Jokinen, Ollus & Viukho 2011.)

Kansallinen ihmiskaupparaportoija (2013) arvioi Suomen vuosittain olevan arviolta kymmenien ja jopa satojen ihmiskaupan uhrien kauttakulku- ja kohdemaana. Ihmiskaupan uhriksi voivat päätyä naiset, miehet ja lapset. Euroopassa olevista ihmiskaupan uhreista noin 10% arvioidaan olevan lapsia. Suomessa ihmiskauppaa ilmenee ainakin prostituutio- ja paritustoiminnassa mutta myös työperäistä ihmiskauppaa ilmenee muun muassa ravintola-, rakennus- ja siivousaloilla. Usein saatamme ajatella, että vain kehitysmaiden ihmiset päätyvät ihmiskauppaan, mutta ihmiskaupparaportoijan (2013) mukaan myös Suomen kansalaiset voivat uhriutua ihmiskaupassa. Prostituoituja on arvioitu Suomessa olevan noin 8000- 15 000 joista on arvioitu, että noin puolet olisi suomalaisia ja, että noin kolmasosa toimisi parittajien alaisuudessa. Ihmiskauppaan voivat syyllistyä paitsi järjestäytyneet rikollisryhmät myös uhrin omaiset, sukulaiset, tuttavat, ”poikaystävät” tai puoliset. Elinkauppaa ei Suomessa ole toistaiseksi tavattu. (Vähemmistövaltuutettu 2013; Finlex 2006; Roth 2011.)

Suomeen perustettiin vuonna 2006 ihmiskaupan uhreja varten auttamisjärjestelmä, jonka toiminta perustuu ulkomaalaislakiin sekä lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Joutsenossa sijaitseva vastaanottokeskus koordinoi aikuisten, perheiden ja ryhmien auttamista ja alaikäisten uhrien auttamisesta vastaa Oulun vastaanottokeskus. Auttamisjärjestelmän kautta ihmiskaupan uhrille voidaan

järjestää tarpeesta riippuen asuminen ja huolenpito, vastaanottoraha tai toimeentulotuki, sosiaali- ja terveystalvveluita, alaikäiselle edustaja, kriisiapua, oikeudellista neuvontaa sekä tulkki- ja käännöspalveluita. Heidän on myös mahdollista saada oma henkilökohtainen tukihenkilö. Auttamisjärjestelmä tukee uhreja myös kotiin paluussa, jos uhri näin tahtoo, auttaen matkustusasiakirjan hankkimisessa, matkakustannuksissa ja matkan järjestämisessä. Kotimaahan paluun yhteydessä voidaan ohjata ihmiskaupan uhria saamaan yhteys paikalliseen tukijärjestöön, jotta paluu uuteen elämään olisi helpompaa ja turvattua. Suomen oleskeluluvista päättävät poliisi ja Maahanmuuttovirasto. (Jokinen, Ollus & Viuko 2011; Vastaanottokeskus 2013.)

3.4.2 Ihmiskaupan uhrit hoitotyön haasteena

Hyvä ja kokonaisvaltainen hoitaminen perustuu toimivaan hoitaja- potilassuhteeseen. Potilassuhteen luominen haastavan ja kansainvälisenkin potilasryhmän edessä, kuten ihmiskaupan uhrien, vaatii hoitajalta edellytyksiä, joita ovat kattava tietoperusta, kokemukset, resurssit, arvot ja eettisyys. Hoitotyö elää myös jatkuvan muutoksen alla, jolloin hoitajan kyky vastata uusiin haasteisiin ja uudenlaisiin potilasryhmiin, joutuu testattavaksi. Muuttuvissa olosuhteissa hoitajalta vaaditaan innovatiivisuutta, muutossopeutuvuutta, joustavuutta ja uusiutuvaa ammatillisuutta. Ihmiskaupan uhrit tuovat hoitotyöhön haasteen ja kehittymismahdollisuuden, jolloin hoitajan tulee asettaa hoitotyön päämäärät kirkkaasti mieleensä. Hoitotyön päämääriä ovat potilaan huolenpito ja hyvän olon edistäminen, potilaan tarpeiden ottaminen toiminnan suunnittelun lähtökohdaksi ja toiminnan sopeuttaminen potilaasta saatujen havaintojen pohjalta. Ihmiskaupan uhrin kohtaamisessa keskeistä on refleksiivisyys eli sairaanhoitajan toiminnassa potilaan tarpeiden tunnistaminen ja niiden pohjalta toimiminen. (Ora-Hyytiäinen 2004, 30- 32, 45.)

Ihmiskaupan uhrin kohtaaminen hoitotyössä on sairaanhoitajalle eettinen ja kulttuurillinen haaste, sillä suurin osa uhreista on kotoisin muualta. Kulttuuritaustan huomioimisessa olennaista ovat erilaisuuden tiedostaminen ja kunnioittaminen, stereotyyppien ja ennakkoluulojen huomioiminen ja niistä irti kasvaminen. Kulttuuritausta voi näkyä esimerkiksi siinä, että uhri saattaa olla hyvin hämmentynyt kuullessaan, että häntä on kohdeltu väärin, sillä kotimaansa olosuhteen ovat olleet niin erilaiset kuin Suomessa. Uhrit eivät tiedä olevansa ihmiskaupan uhreja, eivätkä tiedä, että apua on olemassa. Usko

viranomaisiin saattaa usein olla olematonta. (Härkönen 2012; Abdelhamid, Juntunen & Koskinen 2009, 9.)

Hoitotyötä ohjaavat lainsäädäntö, hoitotyön etiikka ja filosofia, sekä ihmisoikeudet ja ihmisarvon kunnioitus. Sairaanhoidajille on myös määritelty heidän ammattiaan ohjaavat oikeudet ja velvollisuudet tehtäväänsä ja potilaaseen liittyen. Eettisesti ja inhimillisesti tarkasteltuna ihmiskauppa on radikaali ihmisoikeusrikos, jonka takia siihen on sairaanhoidajan puuttuttava. Sairaanhoidajan työ on eettisesti korkeatasoista ja siinä pyritään aina kunnioittamaan ihmisoikeuksia. Ihmiskaupan uhrien kohdalla tämä tarkoittaa heille kuuluvien oikeuksien ja lain toteuttamista ja heille siitä tiedottamista sekä heidän ohjaamistaan heille kuuluvien palvelujen pariin. (Opetusministeriö 2006.)

3.4.3 Sairaanhoidaja ihmiskaupan uhrin auttajana

Seksuaalisen väkivallan uhrin kohtaaminen tapahtuu usein varoittamatta, jolloin sairaanhoidajalla tulee olla valmiuksia ja taitoja tarttua tilanteeseen. Kriisityön kehittämispäällikkö ja traumapsykoterapeutti Heli Heinäjoki (2013) kertoo keinoja seksuaalista väkivaltaa kohdanneen henkilön kohtaamiseen. Ensimmäinen asia, johon hoitajan tulee pyrkiä tavattuun uhrin, on tilanteen rauhoittaminen. Rauhallisen tilanteen kautta potilaalle tarjotaan turvallista tilaa olla rehellinen ja avoin, sillä potilas saattaa olla yhä shokkitilassa eikä hän välttämättä ole käsitellyt tilannettaan ollenkaan. Lempeä ja selkeä ääni sekä sensitiivisyys eli läsnä oleminen ovat avainasemassa rauhoittamisen kannalta. Hoitajan tulee keskittyä siihen mitä uhri kertoo ja uskallettava kysyä vaikealtakin tuntuvia kysymyksiä. Kokonaisvaltaiseen hoitotyöhön kuuluu se, että hoitaja ei pelkää tarttua asioihin. Hoitajan tulee kaikella olemuksellaan osoittaa luottavansa uhuriin ja kokevansa empatiaa tätä kohtaan kuitenkin milloinkaan kauhistellen tapahtunutta. Seksuaalinen väkivallanteko on aina traumaattinen kokemus ja siitä kertominen on rohkeaa uhrilta, jolloin hoitajan olisi hyvä reagoida tähän kiittämällä potilasta avoimuudesta. Jokainen uhrin kertoma asia tulee Heinäjoen (2013) mukaan kirjata potilaskertomukseen. (Heinäjoki 2013, 43; Ryttyläinen & Valkama 2010, 223- 224.)

Tietoisuuden lisääminen sosiaali- ja terveystaloudissa on hyvin tärkeää niin Suomessa kuin kansainvälisesti, sillä sairaanhoidajat saattavat hyvinkin kohdata työssään ihmiskaupan uhrin. Kohtaamistilanteet ovat uhrin kannalta ainutkertaisia hetkiä saada apua ja

tietoisuutta omasta tilanteestaan. ”Ilmiönä ihmiskauppa on sellainen, että uhrin jäävät usein tunnistamatta jo senkin vuoksi, että uhrin ei itse helposti hae tai uskalla hakea apua eivätkä toisaalta itsekään tunnista olevansa ihmiskaupan uhreja”, kertoo Suomen kansallisessa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä työskentelevä Katri Lyijynen (2012). (Lyijynen 2012.)

Ihmiskauppa on Suomessa rangaistava rikos, jolloin rikosilmoituksen poliisille voi tehdä kuka tahansa, pelkän epäilyksenkin varassa. Kuitenkin sairaanhoitajan on otettava huomioon hänen työtään rajaavat salassapitosäädökset. Salassapito velvollisuus näkyy muun muassa siinä, että ilman uhrin lupaa hoitaja ei voi ilmoittaa epäiltyä ihmiskaupan uhria osaksi auttamisjärjestelmää tai tehdä hänestä rikosilmoitusta. Auttamisjärjestelmään pääseminen edellyttää sitä, että uhri itse ottaa yhteyttä tai jos viranomainen eli sairaanhoitaja esittää uhria auttamisjärjestelmään. Sairanhoitaja voi olla yhteydessä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään vuorokauden ympäri, soittaen palvelunumeroon, joka löytyy www.ihmiskauppa.fi -sivuilta. Lyijynen (2012) kuitenkin muistuttaa, että jos terveydenhuollon henkilökunnalla on vain itsellään epäily, että kysymyksessä saattaisi olla ihmiskaupan uhri, muttei tietoa siitä, onko uhri itse suostuvainen hakemaan apua auttamisjärjestelmästä, voi hoitaja joka tapauksessa ottaa yhteyttä ja näin saada ohjeita siihen miten toimia ja viedä asiaa eteenpäin. (Lyijynen 2012.)

Useimmiten ihmiskaupan uhrin ovat Suomessa ulkomaalaistaustaisia, jolloin kielimuuri saattaa tulla esteeksi siihen, että ihmiskaupan uhri saisi tarvitsemansa avun ja suojan. Lyijynen (2012) kertoo, että ”usein törmätään tilanteisiin, joissa uhri on ainakin jossain vaiheessa asioinut esim. terveydenhuollossa tai muissa viranomaistahoissa ilman, että hän itse ymmärtää, mistä tapaamisesta on kysymys”. Tulkkien käyttö olisi ensisijaisen tärkeää saada vahvemmin osaksi terveydenhuoltoa, sillä ihmiskaupan luonteeseen liittyen, hyväksikäyttäjät ovat nimenomaan niitä, jotka asioivat uhrin kanssa eri paikoissa ja esiintyvät ystävinä ja toimivat tulkkina, jos ylipäänsä uhri pääsee terveydenhuollon piiriin. Lyijynen (2012) kertoo myös tilanteen elävästä elämästä: ”uhri on käynyt lääkärissä hyväksikäyttäjänsä kanssa ja on saanut yhteen melko pieneen vaivaan avun, mutta muu asia on jäänyt hoitamatta kokonaan eli vaiva, johon uhri itse on kokenut tarvitsevänsä lääkärin”. (Lyijynen 2012)

Suomen ihmiskaupan vastaiset toimijat ovat yhdessä vuonna 2009 luoneet sivuston Olen olemassa, ihmiskauppa.fi (2009), josta löytyy luettelo sellaisista tekijöistä, joita

voidaan pitää ihmiskaupaan viittaavina ja käyttää apuna tunnistettaessa ihmiskauppantilanteita ja mahdollisia ihmiskaupan uhreja. Fyysisten ja psyykkisten oireiden lisäksi sairaanhoitaja voi työssään hyödyntää näitä kysymyksiä saaden informatiivista tietoa, jos hän arvelee kohdanneessa ihmiskaupan uhrin. (Olen olemassa. Ihmiskauppa.fi 2009.)

- Onko henkilö halutessaan vapaa jättämään työpaikkansa?
- Onko henkilöä pahoinpidelty fyysisesti, henkisesti tai seksuaalisesti?
- Onko henkilöllä hallussaan passi tai muu henkilöllisyystodistus?
- Paljonko henkilö saa palkkaa?
- Paljonko henkilö joutuu maksamaan elinolosuhteistaan?
- Asuuko henkilö kotonaan vai työpaikallaan?
- Miten henkilö saapui maahan ja kyseiselle paikkakunnalle?
- Onko hänen perheenjäseniään uhkailtu?
- Tunteeko henkilö, että hänelle, hänen perheenjäsenelleen tai muulle läheiselleen voi tapahtua jotain ikävää jos hän jättää työnsä? (Olen olemassa. Ihmiskauppa.fi 2009.)

Ihmiskaupaan viittaavia muita henkilökohtaisia asioita, joita saattaa potilaan kanssa keskustellessa tai haastattellessa nousta esille, voivat olla seuraavat seikat:

- Henkilö vaikuttaa pelokkaalta tai on ilmeisen haluton kertomaan tilanteestaan tai tapahtuneesta.
- Henkilö ei puhu suomea, ruotsia tai englantia, mutta on kuitenkin oleskellut tai aikoo oleskella pitkiä aikoja Suomessa.
- Henkilöllä on vartalossaan alakulttuureihin kuuluvia merkkejä, jotka saattavat viitata yhteydestä rikollisiin.
- Henkilö ei tiedä työpaikkansa osoitetta.
- Henkilö ei tiedä työnantajansa nimeä.
- Henkilölle on annettu valheellisia tietoja Suomessa suoritettavan työn tai toiminnan olosuhteista tai siitä saatavasta korvauksesta.
- Henkilön työskentelyolosuhteet ovat heikot. Ilmenee vakavia puutteita työturvallisuudessa.
- Henkilön asuinolosuhteet ovat heikot. Henkilö asuu työpaikallaan.
- Henkilö työskentelee toisen henkilön alistamana (pakko).
- Henkilön liikkumisvapautta on rajoitettu (esimerkiksi työ- tai asuintiloihin lukitseminen).
- Henkilön ei anneta liikkua yksin vakituisen oleskelupaikan ulkopuolella. Uhrin joutuessa esim. sairaalaan ihmiskauppias on mukana esiintyen tulkkina tms.
- Henkilö käyttäytyy hermostuneesti ”tulkkinsa” ollessa läsnä
- Henkilö on joutunut väkivallan tai sillä uhkailun kohteeksi, häntä on käytetty seksuaalisesti hyväksi tai hänen kehossaan on väkivallan tai hyväksikäytön merkkejä. (Olen olemassa. Ihmiskauppa.fi 2009.)

Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja auttaminen on haasteellista ja vaatii sairaanhoitajalta erityisosaamista ja kulttuurisensitiivisyyttä. Usein traumatisoituneet ja pelokkaat uhrin saattavat käyttäytyä epäluuloisesti, olla vihamielisiä tai haluttomia kertomaan itsestään viranomaiselle. Uhrin voi olla mahdotonta traumaattisen tilanteensa takia, kertoa tarinaansa mielekkäässä aikajärjestyksessä tai yksityiskohtaisesti ja tarkasti. Ihmiskaupan uhreilla ei myös useinkaan ole tietoa oikeuksistaan Suomessa tai lainsäädännöstä, jonka nojalla heille tapahtuneet asiat ovat väärin. (Sisäasiainministeriö 2008, 40.)

4 METODISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi ammattikorkeakoulussa käytettävistä opinnäytetyön muodoista. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ohjeistaa, opastaa, järjestää toimintaa tai järkeistää käytännön ammatillista työtä. Keskeistä toiminnallisen opinnäytetyön tekemisessä on se, että siinä yhdistyvät raportointi tutkimusviestinnän keinoin ja sen pohjalta luotu käytännön toteutus eli toiminta. Toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu sekä riittävällä tasolla tietojen ja taitojen suhteen. (Vilka & Airaksinen 2004, 9- 10.)

Toiminnallisen opinnäytetyön voi toteuttaa hyvin monella eri tavalla. Opinnäytetyön tekijän on hyvä harkita, mikä hänelle olisi ominainen ja luova tapa saada tuotoksensa parhaalla tavalla esille ja mikä palvelisi parhaiten kohdejoukkoa, jolle tuotos tai toiminta tehdään. Tuotoksia voivat olla perehdytysoppaan tekeminen, konferenssin tai koulutuksen pitäminen, se voi olla myös kotisivujen, dokumentin tai kirjan tekemistä. Kaikissa toiminnallisissa opinnäytetöissä päämäärän tulee tulla esille niin viestinnällisten ja visuaalisten keinojen luoman kokonaisilmeen kautta. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksessa on hyvä erottua edukseen, olla yksilöllinen, innovatiivinen, kekseliäs, omaperäinen ja persoonallinen. Tuotoksen tulee olla informatiivinen, selkeä, ajankohtainen ja johdonmukainen. (Vilka & Airaksinen 2004, 9- 11.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotokseksi muodostui luennon pitäminen. Luento suunniteltiin ja tehtiin pidettäväksi tuleville sairaanhoitajille, jotka valmistuvat Tampereen ammattikorkeakoulusta.

4.2 Opinnäytetyön toteuttaminen vaiheittain

Opinnäytetyön ideointi ja luominen alkoi syksyllä 2012. Aiheen valitseminen oli helppoa, sillä ihmiskaupan uhrit olivat olleet sydämelläni siitä lähtien, kun tapasin pieniä seksikaupasta pelastettuja lapsia Mozambigissa, ollessani siellä tekemässä vapaaehtoistyötä vuonna 2009. Aiheen tutkiminen ja suunnittelu lähti liikkeellä siitä kysymyksestä,

onko Suomessa hoitotyön näkökulmasta tehty yhtään opinnäytetyötä ihmiskauppaan liittyen. Yllätyksekseni ja haasteekseni huomasin, ettei aiemmin oltu tehty samasta aiheesta, hoitotyön saralla, opinnäytetyötä. Luvan aiheeni työstämiseen sain syksyllä 2012. Toiminnalliseen opinnäytetyö muotoon päädyimme yhdessä ohjaajani kanssa, jonka kanssa myös koimme parhaaksi, sen että Tampereen ammattikorkeakoulu olisi yhteistyökumppanini ja, että tuotos tehtäisiin palvelemaan tulevia vastavalmistuvia sairaanhoitajia.

Syksyn 2012 aikana ryhdyin tiedonhakuun ja suunnittelemaan runkoa, jonka ympärille opinnäytetyöni rakentaisin ja mihin kysymyksiin pyrkisin vastaamaan. Samaan aikaan päädyin myös rajaamaan ihmiskauppa-aiheeni: prostituutioon ja muihin seksuaalisen hyväksikäytön muotoihin. Lähteitä löytyi laidasta laitaan; elämäkertoja, dokumentteja, artikkeleita ja tutkittua tietoa. Haasteenani olivat kansainväliset lähteet, joiden lukeminen ja kääntäminen olivat ajoittain aikaa vievää. Syksyn 2012 aikana rohkenin ottaa yhteyttä myös Suomessa toimivaan ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään, ihmiskauppa.fi- sivuston kautta. Iloiseksi yllätyksekseni sieltä vastattiin ja sain arvokasta ja konkreettista tietoa siitä, miten sairaanhoitajan tulisi toimia ihmiskaupan uhrin kohdattessaan.

Keväällä 2013 opinnäytetyö eteni kirjoittamisen, seminaarien ja lähteisiin syventymisen kautta. Kaikki kirjailijat, asiaa tutkineet ja itse ihmiskaupasta selvinneet, joiden kirjoitelmia luin, täydensivät toinen toisiaan ja hiljalleen kokonaisuus alkoi piirtyä mieleeni. Minulle alkoi oikeasti selvitä, millaista elämää ihmiskaupan uhrin joutuvat kokemaan, mitä terveydellisiä riskejä he kohtaavat ja miten sairaanhoitaja voi heidät tunnistaa. Kevään ja syksyn 2013 aikana tajusin myös sen, että mitä enemmän asiaan paneuduin, sitä värikkäämpiä ja surullisempia muotoja ihmiskauppa sai, aloin myös ymmärtää sen miten laaja ja monimutkainen kokonaisuus ihmiskauppa on. Syksyyn 2013 kuului myös luennon työstämistä niin yksin, kuin myös työelämä yhteistyö kumppanin kanssa. Suunnittelimme miten asia olisi parasta tuoda esille, käyttäen käytännöllistä tietoa sekä myös tarinan kerrontaa, jotta ihmiskaupan uhrien kokemukset ja elämä tulisi parhaalla mahdollisella tavalla esille.

4.3 Luento tuotoksena

Yhdessä työelämäyhteyden eli Tampereen ammattikorkeakoulun edustajan kanssa päätimme, että paras tapa tuoda tämän opinnäytetyön aihe esille, olisi pitää luento. Opinnäytetyön toimintana järjestettävän luennon tulisi olla käytännönläheinen, informatiivinen, haastava ja vastauksia antava. Luennon tulisi palvella kohderyhmää eli tulevia sairaanhoitajia. Luennon pitämisessä olisi olennaista miettiä sitä miten sairaanhoitajat tulevassa työssään hyötyisivät tästä opinnäytetyöstä ja mitä tietoja sekä taitoja he voisivat tämän työn kautta saada ja miten asiat olisi parasta tuoda esille, jotta oppimista tapahtuisi. (Vilka & Airaksinen 2004, 9- 11.)

Luennon järjestämisessä keskeinen rooli on luennon pitäjällä, joka suunnittelee ja valmistelee tunnin kuulijoilleen sopivaksi. Olennaista on ajan hallinta ja tiedon rajaaminen tarpeeksi tiiviiksi, jotta kuulijat välttyvät informaatioähkyltä. Luennon pitämisessä suurryhmälle on etuna se, että sen kautta koko ryhmä voi edetä samaan aikaan, saman asian tiimoilla ja oppia yhdessä laajoja kokonaisuuksia. (Pruuki 2008, 64- 65.)

4.3.1 Luennon tavoite, sisältö ja rakenne

Luennon tavoitteena on kertoa tuleville sairaanhoitajille ihmiskaupasta 2013 luvulla. Luennolla käydään läpi sitä, minkälaista on ihmiskaupan uhrin elämä ja millaisia tilanteita he joutuvat kohtaamaan. Luennolla kerrotaan minkälaisia vaikutuksia ihmiskaupalla ja prostituutiolla on naisten ja tyttöjen terveyteen ja hyvinvointiin, sekä miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ja auttaa ihmiskaupan uhria. Luennon kantavana ideana on saada tulevat sairaanhoitajat oivaltamaan se, että jopa Suomessa työskennellessään heidän on mahdollista saada ihmiskaupan uhri potilaakseen. Tavoitteena on kertoa asiat selkeällä tavalla sekä vastata kuulijoiden valmiusasteeseen ottaa tietoa vastaan ja viedä aihe, ihmiskauppa ja sen uhrit, osaksi hoitotyötä. (Vakkuri 1996, 16- 18)

Luennolla pyritään vastaamaan opinnäytetyölle asettamiin kysymyksiin eli mitä ihmiskauppa on, miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja miten sairaanhoitaja voi auttaa ihmiskaupan uhria. Luennon sisältö koostuu ihmiskauppaa tutkineiden asiantuntijoiden kirjoittamista tiedoista ja artikkeleista, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä työskentelevän ylitarkastajan argumenteista sekä ihmiskaupasta selvinneiden

tarinoista. Luennon rakenne ja kulku etenee johdonmukaisesti, käsittelemällä kysymykset, joihin opinnäytetyössä on ollut tarkoituksena vastata.

4.3.2 Luennon toteutus

Ryhmä, jolle luento pidetään, koostuu aikuisista ja nuorista aikuisista sairaanhoitaja opiskelijoista. Ryhmän nuoret opiskelijat ja aikuisopiskelijat tuovat oman haasteensa luento tilanteeseen. Heidän oppimistaan ja kokemustaan ohjaavat ajan mittaan omaksutut asenteet uutta oppimista kohtaan ja myös aihetta kohtaan, mistä puhutaan. Oppimistilannetta ohjaavat myös omanarvontunto, periksi antamattomuus omille käsityksille ja tavoille sekä erilaiset odotukset luentoa ja aihetta kohtaan. Oppimistilannetta ohjaa myös iän tuoma ajatus siitä, että kykeneekö omaksumaan enää uusia asioita samalla tavalla kuin ennen ja motivaatio. Suurin osa luennon kuulijoista, ei tahdo oppia vaan silkasta oppimisen halusta, vaan heille tulee tarjota asioita ja taitoja, joita he voivat hyödyntää käytännössä. Käytännönläheisen luennon kautta kuulijoille avautuu mahdollisuus motivoitua ja tarttua kiinni kuulemiinsa asioihin. (Rogers 2004, 15- 40.)

”Ihminen rakastaa kertomuksia”, kertoo Jenny Rogers (2004) kirjassaan *Aikuisoppiminen*. Pelkistettyjen faktojen sijaan, kuulijoiden mielenkiinnon pitää virkeänä omakohtainen asioiden käsittely ja kuvailu, kokemuksien kertominen ja kaukaisten asioiden tuominen inhimilliselle tasolle, pysyen silti tiukasti asiassa. Uskottavuutta ja auktoriteettia huokuva luennon pitäjä, jättää unohtumattoman jäljen kuulijaansa ja asiaan, jota käsitellään, myös kehonkieleen tulee kiinnittää huomiota. Luennon pitäjällä tulee olla yhteys ryhmään niin äänen käytön kuin myös katseen kautta. Tärkeäksi säännöksi luennon pitäjälle, Rogers (2004) kertoo hymyn. Sillä ellei luennon pitäjä itse ole innostunut aiheestaan, niin miksi kukaan muukaan olisi. (Rogers 2004, 147- 152.)

Luennon materiaalia tehdessä tulisi pitäytyä pääkohdissa ja kirjoittaa yksiselitteisesti ja selkeästi. Rogersin (2004) mukaan on hyvä kysyä itseltään, pystyykö luentomateriaalia ymmärtämään henkilö, joka ei ole ollut luennolla. Myös grafiikkaan tulee kiinnittää huomiota ja sivujen asetteleluun, kuten väliotsikoiden käyttöön ja riittävän suureen kirjain kokoon. Värejä käyttäessä, tulisi pitäytyä enintään kolmessa värissä. Kuvien ja videoiden käyttö osana luentoa on keskeistä oppimisen virittämisen ja havainnollistamisen kannalta. Ne myös pohjustavat aihetta luennon alussa. Kuvat ja videot jäävä helpommin

kuulijoiden mieleen kuin pelkkä teksti, saaden jokaisessa aikaan erilaisen reaktion, sillä niitä heijastetaan oman persoonan kautta. (Rogers 2004, 151- 153; Pruuki 2008, 118-122.)

5 POHDINTA

5.1 Eettisyys ja luotettavuus

Kaikessa tutkimuksessa on noudatettava tutkimusetiikkaa ja hyvää tieteellistä käytäntöä, joihin perustuu myös tutkimuksen uskottavuus. Tutkija on vastuussa tuottamastaan tutkimustiedosta ja tutkimuksensa virheistä ja puutteista. Opinnäytetyön tekijän eettiset valinnat tulevat esille jokaisessa tutkimuksen vaiheessa ja suurimmalta osaltaan ne pohjautuvat ihmisoikeuksiin. Ihmisoikeudet tulevat esille siinä, että jokaista opinnäytetyöhön osallistunutta tai haastateltua henkilöä tai lähteenä käytettyä kirjoittajaa, tulee kunnioittaa. (Tuomi 2008, 143- 148.) Kunnioitus näkyy opinnäytetyössäni muun muassa siinä, että sähköpostin välityksellä pidetyn haastattelun kautta saatuja tietoja ja henkilön nimeä käytetään vain haastattelun luvalla. Myös muussa tiedonhankinnassa ja lähteiden valinnassa, on mietitty lähteen ajankohtaisuutta, tuoreutta ja kirjoittajan asiantuntevuutta. Koska osa lähteistäni on ulkomaalaisia, niin se tuo mielestäni tutkimukseen lisää eettisyyttä ja luotettavuutta sillä ihmiskauppa on kansainvälinen ja maailmanlaajuinen ongelma.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia ovat toimintatavat, joissa korostuvat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus kaikissa opinnäytetyön vaiheissa. Muiden tutkijoiden tekemää työtä tulee kunnioittaa sekä heidän saavutuksilleen tulee antaa niille kuuluva arvo omassa tutkimuksessa. Opinnäytetyössä kunnioitetaan ja arvostetaan lähteinä käytettyjen kirjoittajien työtä, viittaamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Opinnäytetyön luotettavuutta kuvataan käsitteillä validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti kuvaa Tuomen (2008) mukaan sitä, missä määrin on onnistuttu mittaamaan juuri sitä mitä pitikin mitata eli onko tehty mitä luvattiin. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten toistettavuutta ja pysyvyyttä, vaikka sama mittaus tehtäisiin uudestaan. (Tuomi 2008.)

Opinnäytetyötäni voi mielestäni pitää luotettavana sillä ihmiskauppaa on kuvattu laajasti, kansainvälisesti sekä paikallisesti Suomessa. Opinnäytetyölle asettamiin kysymyksiin on vastattu ja uskon, että työni kautta hoitajat voivat saada hoitotyöhön lisäantia.

Kuitenkin aiheena ihmiskauppa on hyvin haastava ja monimuotoinen, enkä sen tähden usko, että yhden opinnäytetyön kautta voidaan realistisesti saada kokonaista kuvaa ilmiöstä. Jo pelkkä luku 27 miljoonaa ihmiskaupan uhria on suuntaa antava, sillä kukaan ei loppujen lopuksi voi tarkkaan määrittellä uhrien määrää, sillä kukaan ei pidä kirjaa heistä. Toinen haaste opinnäytetyön luotettavuuden kannalta on se, että Suomessa ei ole terveydenhuollossa ihmiskaupan uhreille valmista hoitopolkua, jonka kautta he voisivat saada apua ja päästä sen kautta myös osaksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää. Vaan esille tuomani käytännön ohjeet hoitotyötä varten nousevat kirjallisten lähteiden pohjalta ja niitä ei ole käytännössä testattu.

5.2 Kehittämisehdotukset ja pohdinta

Mielenkiintoisia tutkimusaiheita ihmiskauppaan ja hoitotyöhön liittyen olisi varmasti paljon, sillä tutkimuksia löytyy tällä hetkellä niin niukasti. Informaation lisääminen ja ihmiskaupasta ja sen uhreista kertominen eritoimijoille terveydenhuollossa olisi hyvin tärkeää, jotta uhrin voitaisiin löytää ja aihe saisi lisää näkyvyyttä. Jatkossa myös oppaiden tai kirjallisten ohjeiden tekeminen, voisi tukea ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja ohjaamista osana hoitotyötä.

Kehittämisehdotuksena näkisin myös sen, että ihmisarvoja loukkaavia ja eettisiä ongelmia, kuten ihmiskauppaa käsiteltäisiin enemmän osana sairaanhoitajan koulutusta. Kansainvälisyys ja kansainväliset ongelmat kuuluvat meille kaikille. Kukaan ei voi yksin tehdä kaikkea, mutta yhdessä voimme saavuttaa paljon, niin ihmiskaupan uhrien kuin muidenkin heikompien ja haavoittuvien ryhmien hyväksi.

”Yleisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen eriarvoisuuden lisääntymisen vuoksi myös terveydenhuollon kentällä tietyt ryhmät ovat tulleet erityisen haavoittuviksi ja helposti syrjäytyviksi”, kertoo Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta eli ETENE (2001). Uskon, että näihin haavoittuvien joukkoon myös ihmiskaupan uhrin kuuluvat. Tällä hetkellä meidän yhteiskunnassamme, meidän käsiemme ulottuvilla, heikoimmassa asemassa olevien elämäntilanne huononee kaikkein nopeimmin. Tämä on eettisesti hälyttävää. Jotta heikot ryhmät saisivat apua niin vuosien päästä kuin tässä hetkessä, pitää yhteiskunnan, hoitojärjestelmien ja kaikkien ihmisten ottaa vastuuta lä-

himmäisistään. Ihmiset tarvitsevat toisiaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta, ETENE 2001.)

Myös uutiset mitä räikeimmistä, niin Suomessa kuin ulkomaillakin tapahtuneista, ihmiskauppa rikoksista tulevat median kautta kuultaviksi. Viimeisimpänä uutinen alaikäisestä Somali tytöstä, joka oli kuljetettu Iso-Britanniaan, jotta hänen elimiään voitaisiin myydä. Samassa artikkelissa kerrottiin ihmiskaupan uhrien määrän kasvaneen Britanniassa 50 % viime vuoteen nähden ja, että tästä uhrien joukosta yli kolmesataa oli lapsia. (Swinford, 2013.) Huolestuttavaa on se, että nämä tilanteet tapahtuvat todella lähellä Suomea ja meitä. Ja ainakin minun on pysähdyttävä miettimään, että mitähän Suomen pinnan alla tapahtuu.

Ihmiskauppaan perehtyminen ja sen tutkiminen oli haastava prosessi, jonka kautta aloin usein miettiä ihmissydäntä, sen kovuutta, itsekeskeisyyttä ja tuhoavaa voimaa. Samalla sain kuitenkin lukea selviytyjien sydämistä, kauneudesta ja puhtaudesta. Välillä koin toivottomuutta ja lukemani asiat saivat minut lamaan tumaan, mutta luottamusta tulevaan antoivat sanat ” Some see a hopeless end, while others see an endless hope”. (thea21campaign 2013.) Itse tahdon nähdä loppumattoman toivon.

Uskon saaneeni tämän opinnäytetyön kautta sen todellisuuden esiin, jota 4,5 miljoonaa ihmistä kokee ympäri maailmaa päivittäin, niin tarinoiden kuin tutkitun tiedonkin kautta. Opinnäytetyöni teksti ei ole aina ylevää tai kaunista, mutta se on totuutta ja näiden ihmiskaupan uhrien tarinoihin ei voi lisätä mitään, eikä siitä voi poistaa mitään. Halusin tämän opinnäytetyöni kautta nostaa esiin myös sen, että hoitotyössä voimme kohdata kaikenlaisia kohtaloita ja ne hetket tulisi saada pysäytettyä ja niihin tulisi tarttua. Yksikin ihmiskaupan uhri on liikaa.

LÄHTEET

Abdelhamid, P., Juntunen, A. & Koskinen, L. 2009. Monikulttuurinen Hoitotyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Auvinen, E., Kahari, S. & Kilpeläinen, J. 2010. Ihmiskauppa ja uhrin tunnistaminen. Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Luettu 26.10.2013.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13280/Oppari_250410_FINAL_PDF2.pdf?sequence=1

A21Campaign. Resources: Articles. Get educated on trafficking, locally and globally. Luettu: 8.5.2013. <http://www.thea21campaign.org/content/articles/gjfgp5>

Bales. K., Trodd. Z. & Williamson. A. 2009. Modern slavery. The secret of 27 million people. Oxford: One world.

Bales. K. 2013. Nykyajan orjat ja miten heidät vapautetaan. Helsinki: Into.

Chalke, S. & Cherie, B. 2011. Seis! Pysäytä ihmiskauppa. Vantaa: Hansaprint Oy.

End it Movement. Light Shine on Slavery. 2012. Take action. The facts about slavery. Luettu 5.5.2013.
<http://enditmovement.com/learn>

Finlex. 1999. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Luettu 26.10.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Finlex. 2006. Seksin osto parituksen tai ihmiskaupan kohteelta rangaistavaksi. Julkaistu 27.9.2006. Luettu 26.9.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/uutiset/72>

Heinäjoki. H. 2013. Näin kohtaat seksuaalista väkivaltaa kokeneen. Sairaanhoidaja. 9/2013, 43.

Hookers for Jesus. 2010. Annie's story. Luettu 28.4. 2013.
<http://hookersforjesus.net/contentpages/13469/f0b83401-aa8c-477d-b75c-64612f76b84f/AnniesStory.aspx>

Huttunen. M. 2013. Traumaperäinen stressihäiriö. Lääkärikirja Duodecim. Luettu 2.10.2013.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00526

Härkönen, R. 2012. Orja palveluksessasi. Turun Sanomat.

Jokinen. A., Ollus. N. & Viuhko. M. 2011. Ehdolla millä hyvänsä. Työperäinen ihmiskauppa ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö Suomessa. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI). Raportti. Helsinki. Luettu 8.10.2013.
<http://www.heuni.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURIdapptype=BlobServer&SSURIconainer=Default&SSURIsession=false&blobkey=id&blobheadervar>

[lue1=inline;%20filename=Taitto_67_FINAL_20012011.pdf&SSURIsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1295265233056&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf](#)

Kjällman, P. (toim.) 2011. Rikoksen uhrin käsikirja. Bookwell Oy.

Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2003. Etiikka hoitotyössä. WSOY.

Lyijynen, K. 2012. Ylitarkastaja. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Opinnäytetyö Ihmiskaupan uhreista. Sähköpostiviesti. Luettu 7.12.2012.

Malarek, V. 2005. Natashat, seksibisneksen uhrin. Helsinki: Kustannusyhtiö Otava

Maragnani, L. & Aikpitanyi, I. 2007. Musta, kaunis ja kaupan. Euroopan uudet orjat. Helsinki: Into.

Mezer, N & Lewis, D. 2005. Orja. Kaapatun tytön tie Sudanista Lontooseen. Helsinki: Otava.

Nolot, B. 2011. Why Human Trafficking? Luettu 11.9.2013.
<http://www.benjaminlolot.com/2011/03/why-human-trafficking/>

Oikeusministeriö. 2013. Oikeusministeri harkitsi seksinoston kieltämistä kokonaan. Julkaistu 4.9.2013. Luettu 26.9.2013.
http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/09/lakieiansariittavaasu_ojaaseksikaupankohteelle-oikeusministeriharkitsisiseksinostonkieltamistakokonaan.html

Olen olemassa. Ihmiskauppa.fi. 2009. Tunnistamisen vaikeus. Luettu 7.12.2012.
http://www.humantrafficking.fi/haetko_tietoa/uhrin_tunnistaminen

Olen olemassa. Ihmiskauppa.fi. 2009. Uudistettu kesäkuussa 2013. Tunnistamistoiminnan laukaisevat seikat. Uhrin tunnistaminen. Luettu 9.10.2013.
http://www.ihmiskauppa.fi/files/77/Uhrin_tunnistaminen.pdf

Opetusministeriö. 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopinnot. Luettu 23.10.2013.
<http://www.minedu.fi/opencms/opencms/handle404?exporturi=/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr24.pdf>

Ora-Hyytiäinen. 2004. Auttajasta reflektiiviseksi sairaanhoitajaksi. Ammattikorkeakouluopiskelijan kasvu ja kehittyminen ammattiin. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Luettu 22.10.2013.

Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa. Tietoa, taitoa ja työkaluja. Helsinki: Edita.

Rescue & Restore. Victims of Human Trafficking. 2012. Resources for Health Care Providers. Luettu 9.12.2012.
<http://www.acf.hhs.gov/programs/orr/resource/rescue-restore-campaign-tool-kits#health>

Rogers, J. 2004. Aikuisoppiminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Roth, V. 2011. Ihmiskauppa rikoksena. Vähemmistövaltuutettu. Luettu 21.10.2013.
http://www.ihmiskauppa.fi/files/70/Ihmiskauppa_rikoksena_2011.pdf

Ryttyläinen, K. & Valkama S. 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. Helsinki: Edita Prima.

Sairaanhoitajaliitto. 2012. Sairaanhoitajan eettiset ohjeet. Luettu 7.12.2012.
http://www.sairaanhoitajaliitto.fi/sairaanhoitajan_tyo_ja_hoitotyon/sairaanhoitajan_tyo/sairaanhoitajan_eettiset_ohjeet/

Sisäasiainministeriö. 2008. Ihmiskaupan vastainen tarkennettu toimintasuunnitelma. Sisäasiainministeriön julkaisuja 27/ 2008. Luettu 21.10.2013.
http://www.ihmiskauppa.fi/files/21/Ihmiskaupan_vastainen_tarkennettu_toimintasuunnitelma_25062008.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE). 2001. Oikeudenmukaisuus ja ihmisarvo suomalaisessa yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2001:1. Luettu 26.10.2013.
http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17185&name=DLFE-544.pdf

Swinford, S. 2013. Girl smuggled into Britain to have her 'organs harvested'. The Telegraph. Luettu 23.10.2013.
<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/10390183/Girl-smuggled-into-Britain-to-have-her-organs-harvested.html>

Tuomi, J. 2008. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettu 20.10.2013.
<http://www.tenk.fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>

U.S. Department Of State Publication Office Of The Under Secretary For Civilian Security, Democracy, And Human Rights. 2012. Trafficking in Person Report. 156. Luettu 5.12.2012. <http://www.state.gov/documents/organization/192595.pdf>

Vakkuri, K. 1996. Luennoitsijan opas. Helsinki: Capella Finland Oy.

Vastaanottokeskus. 2013. Oikeudellinen ohje- ihmiskaupan uhrit. Joutseno. Luettu 9.10.2013.
http://www.ihmiskauppa.fi/files/60/OIKEUDELLINEN_OHJE_A4_29.1.2013.pdf

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vähemmistövaltuutettu. 2013. Ihmiskauppa Suomessa. Luettu 26.9.2013.
<http://www.ofm.fi/fi/ihmiskauppa>

Zimmerman, C. 2003. The health risks and consequences of trafficking in women and adolescents findings from a European study. Including: Human Rights Analysis of Health and Trafficking and Principles for Promoting the Health Rights of Trafficked Women. Luettu 23.9.2013.
http://genderviolence.lshtm.ac.uk/files/health_risks_consequences_trafficking.pdf

LIITTEET

Liite 1. Luennon diasarja

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus eli luento, pidetään sairaanhoitaja opiskelijoille. Luennon pohjana käytettävä dia-esitys on kokonaisuudessa löydettävänä tästä liitteestä. Ainoastaan kuvat ja videot on jouduttu karsimaan pois, tekijänoikeuksien turvaamisen vuoksi.

1(11)

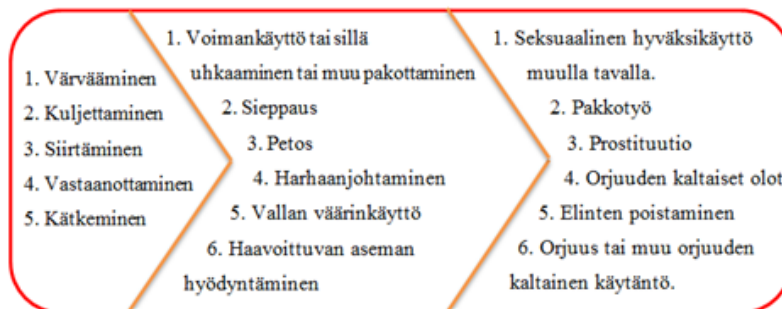
- ☞ 27 miljoonaa uhria
- ☞ Joka 30s yksi nainen, mies tai lapsi myydään ihmiskauppaan
- ☞ Seksikauppaan liittyvä ihmiskauppa on ihmiskaupan yleisin muoto
- ☞ Joka vuosi kansainvälisten rajojen yli kuljetetaan 800 000 tuhatta ihmistä
- ☞ 32 miljardin dollarin tuotto vuosittain
- ☞ Suurin osa seksikaupan uhreista 18-24-vuotiaita ja nuorimmat uhrit 4-vuotiaita
- ☞ He palvelevat keskimäärin 10-40 miestä yössä

Ihmiskaupan määritelmä

⇒ YK:n määritelmä:

”Ihmiskauppa tarkoittaa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä, uhkaamisella, pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Ihmiskauppa on toisen hyväksikäyttö prostituutio tarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö tai orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen”

Ihmiskaupan toiminta, keinot ja tarkoitus

Mistä ihmiskauppa johtuu?

- ⇒ KÖYHYYS
- ⇒ KORRUPTIO
- ⇒ JÄRJESTÄYTYNYT RIKOLLISUUS
- ⇒ PORNO
- ⇒ KULTTUURISSA VALLITSEVA HYPERSEKSUAALISUUS
- ⇒ Mitä ihmiset ovat valmiita tekemään toisilleen saadakseen rahaa ja mielihyvää?

”Keskeistä ihmiskaupassa on riippuvuussuhde ja valta -asetelma uhrin ja ihmiskauppiaan välillä”

”Elämäni ei enää kuulu minulle.”

☞ ☞
- Lida, romanialainen orpo

Miten päätyä ihmiskaupan uhriksi?

- ☞ ”Tyypillinen tarina”
- ☞ Kidnappaus tai ryöstö
- ☞ ”Toinen aalto”
- ☞ Postitilaus morsiamet
- ☞ Uudet poikaystävät
- ☞ Orpojen kohtalo

- ☞ Entäs ne halukkaat naiset?

Vain 1-2% ihmiskaupan uhreista vapautuu

”On onnen aika, ja sitten se päättyy

On rakkautta, mutta vain vähän aikaa ja vain kasvojen edessä

Miehet keuhvat meitä kauniiksi, mutta eivät ole rehellisiä

Me kerskumme kauneudella, mutta käytämme meikkiä

Kukaan ei tiedä mutta olemme kuin kukasta putoavat terälehdet

Ainoa kauneus jota meissä on, on henkistä

Elämä on vain elämää, sillä ei ole mitään tarkoitusta.”

– Erään bordellin seinältä löydetty ihmiskaupatun tytön runo

Suomi ja ihmiskauppa

- ⇒ Suomi on arviolta kymmenien ja jopa satojen ihmiskaupan uhrien kauttakulku- ja kohdemaana.
- ⇒ Suomessa ihmiskauppaa ilmenee ainakin prostituutio- ja paritustoiminnassa.
- ⇒ Yleisimmin naisia kuljetetaan Suomeen seksityöläisiksi Venäjältä, Virosta, Latviasta, Liettuasta, Bulgariasta, Kaukasuksesta, Aasiasta ja Caribialta.
- ⇒ Myös Suomen kansalaiset voivat päätyä ihmiskaupan uhreiksi.
- ⇒ Suomessa lainsäädännön mukaan ihmiskauppa on rangaistava rikos.

Perustuslaki 7 §

”Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.”

Suomi ja ihmiskauppa

- » Suomi on 2000-luvun alusta kehittänyt toimiaan ihmiskaupan vastaista työtä varten
- » Lait jotka koskettavat ihmiskauppaa: rikoslaki, ulkomaalaislaki, kotouttamislaki sekä perustuslaki
- » Laki määrittelee ihmiskaupan toisen henkilön paritukseksi johon liittyy seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkotyö tai muu ihmisarvoa loukkaava toiminta sekä elinkauppa, jossa tavoitellaan taloudellista hyötyä

Suomi ja ihmiskauppa

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

- » Perustettu vuonna 2006
- » Toiminnasta vastaavat Joutsenon- ja Oulun vastaanottokeskukset
- » Auttamisjärjestelmässä uhreille järjestetään: asuminen ja huolenpito, vastaanottoraha tai toimeentulotuki, sosiaali- ja terveyspalveluita, alaikäiselle edustaja, kriisiapua, oikeudellista neuvontaa sekä tulkki ja käännöspalveluita. Henkilökohtainen tukihenkilö
- » Auttamisjärjestelmä tukee uhreja myös kotiin paluussa

Kansallinen ihmiskauppa raportointi

- » Kansallinen ihmiskaupparaportointi seuraa ihmiskauppa ilmiötä Suomessa ja myös kansainvälisesti, hän seuraa velvoitteiden ja lakien toteutumista ja toimivuutta sekä antaa suosituksia ja neuvoja ihmiskaupanuhrien tavoittamiseen ja heidän oikeuksiensa parantamiseen

Tarina Suomesta

”Kolmikymppinen romanialaislähtöinen mies houkutteli 16- vuotiaan tytön Romaniasta Suomeen baarityötä lupaamalla. Tyttö pakotettiin kuitenkin toimimaan prostituoituna Helsingissä. Kielitaidotonta ja rahatonta uhria uhattiin väkivallalla. Tytöllä oli kahden kuukauden aikana satoja asiakkaita. Rahat piti ihmiskaupasta tuomittu mies. Mies sai vajaan viiden vuoden vankeustuomion törkeästä ihmiskaupasta.”

- Rebecca Härkönen, Turun Sanomat

Sairaanhoitaja ihmiskaupan uhrin auttajana

Miten sairaanhoitaja voi auttaa ihmiskaupan uhria?

⇒ Kaiken perustana sairaanhoitajan vastuu ja hoitotyön eettiset periaatteet ⇒ Hoitajan ominaisuudet: ⇒ Kulttuurisensitiivisyys ⇒ Uusiutuva ammatillisuus ⇒ Refleksiivisyys ⇒ Kokonaisvaltaisen hoitamisen taitoa	Hoitotyötä ohjaavat: ⇒ lainsäädäntö ⇒ hoitotyön etiikka ja filosofia ⇒ ihmisoikeudet ja ihmisarvon kunnioitus ⇒ Sairaanhoitajien oikeudet ja velvollisuudet tehtävänsä ja potilaaseen liittyen

Miten sairaanhoitaja tunnistaa ihmiskaupan uhri?

Ihmiskaupan terveydelliset riskit:

- Ympäristön asettamat uhat
- Alku trauma
- Fyysiset vahingot ja pahoinpitelyt
- Infektiot ja seksin välityksellä tarttuvat taudit
- Abortit
- Henkinen haavoittuminen
- Posttraumaattinen stressi reaktio

Kokonaisvaltaista hoitotyötä

- ☞ Keinoja seksuaalista väkivaltaa kohdanneen henkilön kohtaamiseen:
 - ☞ tilanteen rauhoittaminen
 - ☞ lempeä ja selkeä ääni
 - ☞ sensitiivisyys
 - ☞ rohkeus kysyä vaikeita kysymyksiä
 - ☞ empatian ja luottamuksen osoittaminen
- ☞ ”Jokainen asia tulee kirjata potilaskertomukseen”

Ilmiö

☞ ”Ilmiönä ihmiskauppa on sellainen, että uhrin jäävät usein tunnistamatta jo senkin vuoksi, että uhrin eivät itse helposti hae tai uskalla hakea apua eivätkä toisaalta itsekään tunnista olevansa ihmiskaupan uhreja”

- Katri Lyijynen, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

Kysymyksiä tunnistamisen tukena

- ☞ Onko henkilö halutessaan vapaa jättämään työpaikkansa?
- ☞ Onko henkilöä pahoinpidelty fyysisesti, henkisesti tai seksuaalisesti?
- ☞ Onko henkilöllä hallussaan passi tai muu henkilöllisyystodistus?
- ☞ Asuuko henkilö kotonaan vai työpaikallaan?
- ☞ Miten henkilö saapui maahan ja kyseiselle paikkakunnalle?
- ☞ Onko hänen perheenjäseniään uhkailtu?
- ☞ Tunteeko henkilö, että hänelle, hänen perheenjäsenelleen tai muulle läheiselleen voi tapahtua jotain ikävää jos hän jättää työnsä?

Tunnistamisen tukena

- ⇒ Henkilö vaikuttaa pelokkaalta tai on ilmeisen haluton kertomaan tilanteestaan tai tapahtuneesta.
- ⇒ Henkilö ei puhu suomea, ruotsia tai englantia, mutta on kuitenkin oleskellut tai aikoo oleskella pitkiä aikoja Suomessa.
- ⇒ Henkilö ei tiedä työpaikkansa osoitetta.
- ⇒ Henkilö ei tiedä työnantajansa nimeä.
- ⇒ Henkilön työskentelyolosuhteet ovat heikot. Ilmenee vakavia puutteita työturvallisuudessa.
- ⇒ Henkilö työskentelee toisen henkilön alistamana (pakko).
- ⇒ Henkilön ei anneta liikkua yksin vakituisen oleskelupaikan ulkopuolella. Uhrin joutuessa esim. sairaalaan ihmiskauppias on mukana esiintyen tulkkina tms.
- ⇒ Henkilö käyttäytyy hermostuneesti "tulkkinsa" ollessa läsnä
- ⇒ Henkilö on joutunut väkivallan tai sillä uhkailun kohteeksi, häntä on käytetty seksuaalisesti hyväksi tai hänen kehossaan on väkivallan tai hyväksikäytön merkkejä.

Tulkit

”Tulkkien käyttö olisi ensisijaisen tärkeää saada vahvemmin osaksi terveydenhuoltoa, sillä ihmiskaupan luonteeseen liittyen, hyväksikäyttäjät ovat nimenomaan niitä, jotka asioivat uhrin kanssa eri paikoissa ja esiintyvät ystävinä ja toimivat tulkkina, jos ylipäänsä uhri pääsee terveydenhuollon piiriin.”

- Katri Lyijynen, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

OTA YHTEYTTÄ!

- ⇒ Rikosilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, pelkän epäilyksenkin varassa.
- ⇒ Sairaanhoidajien salassapitosäädökset:
”Salassapito velvollisuus näkyy muun muassa siinä, että ilman uhrin lupaa hoitaja ei voi ilmoittaa epäiltyä ihmiskaupan uhria osaksi auttamisjärjestelmää tai tehdä hänestä rikosilmoitusta”
- ⇒ Sairaanhoidaja voi olla yhteydessä auttamisjärjestelmään ympäri vuorokauden
- ⇒ www.ihmiskauppa.fi

Muista!

” Jos terveydenhuollon henkilökunnalla on vain itsellään epäily, että kysymyksessä saattaisi olla ihmiskaupan uhri, muttei tietoa siitä, onko uhri itse suostuvainen hakemaan apua auttamisjärjestelmästä, voi hoitaja joka tapauksessa ottaa yhteyttä ja näin saada ohjeita siihen miten toimia ja viedä asiaa eteenpäin.”

- Katri Lyijynen, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

Opinnäytetyön tarkoitus, tehtävät ja tavoitteet

SYKSY 2013

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää mitä ihmiskauppa on ja miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin ja auttaa häntä.

Opinnäytetyön tehtävät:

1. Mitä on ihmiskauppa?
2. Miten sairaanhoitaja voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin?
3. Miten sairaanhoitaja voi auttaa ihmiskaupan uhrin?

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä sairaanhoitajien tietoutta liittyen ihmiskauppaan ja ihmiskaupan uhrien auttamiseen osana hoitotyötä.

Lähteet

- Abdelhamid, P., Juntunen, A. & Koskinen, L. 2009. Monikulttuurinen Hoitotyö. Helsinki: WSOypro Oy
- Auvinen, E., Kahari, S. & Kigeläinen, J. 2010. Ihmiskauppa ja uhrin tunnistaminen. Opinnäytetyö. Sairaan ammattikorkeakoulu. Lutu. 28.10.2013
- http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13280/Opinni_250410_FINAL_PDF2.pdf?sequence=1
- A210campaign. Resources: Antioch. Get educated on trafficking, locally and globally. Lutu: 8.5.2013. <http://www.a210campaign.org/content/antioch/gf9p5>
- Bales, K., Todd, Z. & Williamsen, A. 2009. Modern slavery. The secret of 27 million people. Oxford: One world.
- Bales, K. 2015. Nykyajan orjat ja miten heidät vapautetaan. Helsinki: Into
- Chalke, S. & Oherie, B. 2011. Seis! Pyälyä ihmiskauppa. Venesa: Hansaprint Oy.
- End It Movement. Lights Shine on Slavery. 2012. Take action. The facts about slavery. Lutu: 8.5.2013. <http://enditmovements.com/learn>
- Finlex. 1999. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Lutu: 28.10.2013 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasaa/1999/19990731>
- Finlex. 2008. Seis! on perustuslain säilyttämiseksi ihmiskaupan kohteita rangaistavaksi. Julkaisu 27.9.2008. Lutu: 28.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/uu/08/72>
- Heinäjoki, H. 2013. Näin kohteet seksuaalisesti väkivaltaa kokeneen. Sairaanhoitaja. 9/2013, 43.

Lähteet

- ▀ Heolera for Jesus. 2010. Anni's story. Luettu 28.4.2013.
<http://hooleeraforjesus.net/content.php?id=13489/10683401-aa8c477d975e64612f78684f/AnnisStory.aspx>
- ▀ Huusinen, M. 2013. Traumaattinen stressi HIRTS. Lähtökohdat Duodecim. Luettu 2.10.2013.
<http://www.servisyksi.net/serveyskirjasto/kskirjat/artikkelit-d/40828>
- ▀ Härkkinen, R. 2012. Oja ja viivakassa. Turun Sanomat.
- ▀ Jekinen, A., Oja, N. & Vuorio, M. 2011. Ebolilla mitä hyönteä. Työperäinen ihmiskäyttö ja ulkomaalaisen työntekijän hyväksytyt Suomesta. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), Raipori. Helsinki, Luettu 8.10.2013.
http://www.heuni.fi/Saastot/Fotoalbumi-MunguBokaaBokooli-turkua-SSURiloppye-BokooSera-SSURiloinne-DoluSSURilasson-Bl-jeeBilokay-SSURilasson-lue1-nimeSSURiloinne-Tallus_67_RNL_00012011.pdf/SSURilasson-Saastotv2008verdi/blolwhe-1262662330566blolwheadm-antia1-Cosere-BokooBokooli-SSURiloinne-SSURiloinne-majjokoo.pdf
- ▀ Källilan, P. (toim.) 2011. Rikoksen uhrin kääntäjä. Bokinelli Oy.
- ▀ Laiho-Kiipi, H. & Viikari, M. 2005. Etikka hoitoystävä. WSOY.
- ▀ Lyytinen, K. 2012. Viarkassa. Ihmiskäupun uhrin autamiskeskus. Opin&otus Ihmiskäupun uhrissa. Sähköposti. Kati.Lyytinen@inro.fi. Luettu 7.12.2013.
- ▀ Malenik, V. 2005. Naiset, seksiväkivalta. Helsinki: Kustannuskeskus Osa.
- ▀ Marengiani, L. & Algotzky, I. 2007. Muuta, kaukia ja kaukaa. Europan uutisotat. Helsinki: Ino.
- ▀ Mezer, N. & Levia, D. 2005. Oja. Käuperin tytön ja Sudanissa leikkineen. Helsinki: Osa.

Lähteet

- ▀ Neles, B. 2011. Why Human Trafficking? Luettu 11.9.2013.
<http://www.benjaminneles.com/2011/03/whyhumantrafficking/>
- ▀ Oikeusministeriö. 2013. Oikeusministeriön hakitussektorin kieltämistä kokonaan. Julkaisu 4.9.2013. Luettu 28.9.2013.
http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaisia_tiedotteita/2013/09/takielannattavaasujasekaikaupankohistalle-oikeusministerin-hakitussektorin-kieltamisaikokokonaan.html
- ▀ Olen elämässä. Ihmiskäuppa. 5. 2009. Tunniasteiden valinta. Luettu 7.12.2013
http://www.humankayppa.fi/haakua_tietoa/uhrit_tunnistaminen
- ▀ Olen elämässä. Ihmiskäuppa. 5. 2009. Uudistettu kesäkirussa 2013. Tunniasteittomien laukaavien seikat. Uhrin tunnistaminen. Luettu 9.10.2013
http://www.ihmiskayppa.fi/files/77/Uhrin_tunnistaminen.pdf
- ▀ Opetusministeriö. 2008. Ammattikorkeakoulussa senydenhuoltoon. Koulutuksessa valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja viittimistöopinnot. Luettu 23.10.2013.
<http://www.minedu.fi/opetoma/opetoma/handle/4047expouit/~iexpou/ta/default/OPM/Julkaissu/2008/tiliteet/t24.pdf>
- ▀ Osi-Hyytiäinen, 2004. Autsajassa refleksiiviseksi saaneita ajattajaksi. Ammattikorkeakoulutusajattajan kaatu ja kehityminen ammatin. Akosaminen viittäkiksi. Tampereen Yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Luettu 22.10.2013.
- ▀ Puuki, L. 2008. Ito opettaa. Tiesä, sätöä ja työkälä. Helsinki: Edis.
- ▀ Reason & Reason: Victims of Human Trafficking. 2012. Resources for Health Care Providers. Luettu 9.12.2013.
<http://www.adaha.gov/program/en/reason/reason-reason-care-provider-health>
- ▀ Rogers, J. 2004. Aikuisopintaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy

Lähteet

- Roth, V. 2011. Ihmiskauppa rikoisena. Vähemmistövaivatuettu. Luettu 21.10.2013
- http://www.ihmiskauppa.fi/files/70/ihmiskauppa_rikoisena_2011.pdf
- Ryttyläinen, K. & Valkama S. 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. Helsinki: Edita Prima
- Sairaanhoidtajaliitto. 2012. Sairaanhoidtajan eettiset ohjeet. Luettu 7.12.2012.
- http://www.sairaanhoidtajaliitto.fi/sairaanhoidtajan_tyo_ja_hoitotyon/sairaanhoidtajan_tyo/sairaanhoidtajan_eettiset_ohjeet/
- Sisäasiainministeriö. 2008. Ihmiskaupan vastainen tarkennettu toimintasuunnitelma. Sisäasiainministeriön julkaisuja 27/2008. Luettu 21.10.2013.
- http://www.ihmiskauppa.fi/files/21/ihmiskaupan_vastainen_tarkennettu_toimintasuunnitelma_25082008.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE). 2001. Oikeudenmukaisuus ja ihmisarvo suomalaisessa yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2001:1. Luettu 28.10.2013
- http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17185&name=DLFE-544.pdf
- Swinford, S. 2013. Girl smuggled into Britain to have her organs harvested. The Telegraph. Luettu 23.10.2013.
- <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/10390183/Girl-smuggled-into-Britain-to-have-her-organs-harvested.html>

Lähteet

- Tuomi, J. 2008. Tutki ja lue. Johdatus tieteelliseen tekniin ymmärtämiseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettu 20.10.2013
- <http://www.zank.fi/hsk-ohje/hyak-tieteellinen-kaytanta>
- U.S. Department of State Publication Office of The Under Secretary For Civilian Security, Democracy, And Human Rights. 2012. Trafficking in Person Report. 158. Luettu 5.12.2012 <http://www.state.gov/documents/organization/192595.pdf>
- Vakkuri, K. 1998. Luennoitsijan opas. Helsinki: Dagella Finland Oy
- Vapaanotostoimikunta. 2013. Oikeudellinen ohje ihmiskaupan uhri. Jouseno. Luettu 9.10.2013.
- http://www.ihmiskauppa.fi/files/60/OIKEUDELLINEN_OHJE_A4_20.1.2013.pdf
- Vilka, H. & Ainalainen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Vähemmistövaivatuettu. 2013. Ihmiskauppa Suomessa. Luettu 28.9.2013.
- <http://www.dfm.fi/fi/ihmiskauppa>
- Zimmerman, C. 2008. The health risks and consequences of trafficking in women and adolescents: Findings from a European study. Including Human Rights Analysis of Health and Trafficking and Principles for Promoting the Health Rights of Trafficked Women. Luettu 23.9.2013.
- http://genderviolence.laetm.ac.uk/files/health_risks_consequences_trafficking.pdf